

Rör(l)igt mål mot ökad återvinning av plast

En studie av den svenska dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar

ANNA SVANTESSON 2019
MVEM30 EXAMENSARBETE FÖR MASTEREXAMEN 30 HP
MILJÖVETENSKAP | LUNDS UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

WWW.CEC.LU.SE
WWW.LU.SE

Lunds universitet

Miljövetenskaplig utbildning
Centrum för miljö- och
klimatforskning
Ekologihuset
223 62 Lund

Rör(1)igt mål mot ökad återvinning av plast

En studie av den svenska dagligvaruhandelns mål om
materialåtervinningsbara plastförpackningar

Anna Svanteson

2019

LUNDS
UNIVERSITET

Anna Svantesson

MVEM30 Examensarbete för masterexamen 30 hp, Lunds universitet

Intern handledare: Fredric Bauer, Miljö- och energisystem, Lunds universitet

Externa handledare: Xue Kullenius, Sysav Utveckling AB & Madeleine Brask, Miljöbron

CEC - Centrum för miljö- och klimatforskning

Lunds universitet

Lund 2019

Abstract

Packaging stands for the largest use of plastic today and increased recycling of plastic packaging must be urged to maintain our natural resources. Plastic packaging is essential in the Fast Moving Consumer Goods (FMCG) industry, however the environmental impact of plastic packaging implies that the industry should take responsibility in this matter.

The purpose of this study is to define which actors are involved in the Swedish FMCG industry's goal of fully recyclable plastic packaging by the year of 2022. In addition, this study aims to find out how the network of actors is managed, operates and perceived difficulties in achieving the goal. The study is executed by mapping the network of actors and semi-structured interviews with these actors are performed.

The results suggest positive aspects of the industry's goal, as it encourages cooperation and technical development. Different actors are included in the network, from manufacturers of plastic packaging to recyclers. The diversity of actors entails different types of knowledge within the network. However, knowledge is mentioned as insufficient and scarce financial resources and competitiveness between actors leads to a lack of exchange of knowledge between actors. Due to competitiveness between actors, common strategies how to reach the goal have not been phrased. Each actor has to develop its own strategies, which due to insufficient knowledge entails uncertainty. In addition, within the network different vocabulary and definitions of recyclable are being used, which constrains communication between the actors.

The analysis visualizes positive aspects of the network consisting of different actors from the plastic packaging value chain. The goal is common for the industry but the operative work is mostly individual. Due to the lack of cooperation, technical obstacles and inadequate political decisions goal completion by the year of 2022 can be difficult.

Keywords: recyclable; plastic; packaging; FMCG; network management

Innehållsförteckning

1. Inledning	9
1.1 Syfte och frågeställning	12
1.2 Avgränsning	12
2. Nätverksteori	13
2.1 Aktörer	13
2.2 Styrning	14
2.3 Osäkerhet	16
2.4 Teoretisk referensram	17
3. Metod	19
3.1 Kartläggning	19
3.2 Teori och inledning	20
3.3 Intervjuer	21
3.4 Tematisering och analys	24
3.5 Bedömningskriterier	24
4. Resultat	27
4.1 Olika aktörer och relationer	28
4.2 Låg strategisk styrning	30
4.3 Brist på resurser	34
4.4 Osäker grund	37
5. Analys och diskussion	39
5.1 Olika aktörer och relationer	39
5.2 Låg strategisk styrning	41
5.3 Brist på resurser	44
5.4 Osäker grund	47
5.5 Metoddiskussion	48
6. Slutsats	49
6.1 Implikationer och vidare forskning	50
Tack	53
Referenser	55
Bilaga 1	59
Bilaga 2	60

1. Inledning

En dryg tredjedel av de totala globala utsläppen av växthusgaser kan härledas till materialtillverkning, där en naturresurs omvandlas till ett material. En sektor som bidrar till en betydande andel av dessa utsläpp är tillverkningen av plast (IPCC, 2014). Plast, som huvudsakligen framställs av den begränsade naturresursen olja, är ett av de mest förekommande materialen i dagsläget. Under de senaste 50 åren beskrivs produktionen av plast ha ökat lavinartat (Ellen MacArthur Foundation, 2017). År 2017 uppgavs 335 miljoner ton plast ha tillverkats globalt. Anledningen till den ökande användningen grundas i att plast är ett mångsidigt material. Således har materialet många potentiella användningsområden och används exempelvis i utvecklandet av teknologi, isolering i byggnader samt som förpackningsmaterial (PlasticsEurope, 2018).

Om materialet inte kan användas och omhändertas på ett välfungerande sätt förväntas dock plastens miljöpåverkan växa. Accelererar produktionen i samma takt som i dagsläget så förväntas 20 % av den totala användningen av olja gå till tillverkning av plast år 2050 (UNEP, 2018). En rad olika åtgärder beskrivs behövas för att reducera plastens miljöpåverkan, dels en minskning av plast där det är möjligt samt en övergång till förnybara material. Men det krävs även ett större fokus på att öka nyttan av plast (PlasticsEurope, 2018). Användningen av plast menas nämligen även kunna bidra till att reducera miljöpåverkan, då det är lättviktigt jämfört med andra material och kan på så vis bidra till en lägre bränsleförbrukning vid transporter (Ellen MacArthur Foundation, 2017). Matsvinn kan även minska, då flera livsmedel menas få en längre livslängd om det förpackas i en plastförpackning (Schmidt Rivera, Leadley, Potter & Azapagic, 2018). Nyttan som plasten medför behöver således tas till vara på i större utsträckning. En övergång från linjär till cirkulär användning, där en förbrukad plastprodukt kan omvandlas till en ny, är på så vis en betydelsefull åtgärd (PlasticsEurope, 2018).

EU-kommissionen antog i januari 2018 en ny plaststrategi som uppmanar en övergång till ett cirkulärt användande av plast där tillverkad plast kan användas på nytt. En målsättning som ska bidra till denna övergång och reducera plastens negativa miljöpåverkan är att år 2030 ska samtliga plastförpackningar på den europeiska marknaden gå till återanvändning eller återvinning (Europeiska Kommissionen, 2018). Förpackningar, som vanligtvis blir till avfall efter endast en användning, står nämligen för det enskilt största användningsområdet av plast, år 2017 utgjorde förpackningar drygt 40 % av plastanvändningen. På så vis

beskrivs det som betydelsefullt att se över användningen av plast i förpackningar (PlasticsEurope, 2018).

Gällande återvinning så inkluderas inte återvinning till energi i EU:s målsättning utan enbart återvinning till ny råvara som kan användas till nya plastprodukter (Europeiska Kommissionen, 2018). Det kan även benämnas som materialåtervinning. Om fler plastförpackningar kan materialåtervinnas kan det bidra till att plastförpackningars negativa miljöpåverkan kan reduceras, då behovet av ny råvara i tillverkningen av plast minskar (Stenmarck, et al., 2018). I dagsläget är det dock inte möjligt att materialåtervinna majoriteten av de plastförpackningar som sätts på marknaden. Det grundar sig i att plastförpackningar utformas på ett sätt som försvårar möjligheterna att kunna omvandlas till ny råvara. Istället går plastförpackningarna till förbränning och återvinns som energi (Ragaert, Delva & Van Geem, 2017; Barlow & Morgan, 2013).

I syfte att trappa upp möjligheterna och förutsättningarna för materialåtervinning av plastförpackningar beskrivs det i EU:s plaststrategi behöva bedrivs samarbete mellan olika aktörer i plastförpackningars värdekedja, från producenter och återförsäljare till återvinnare. Därigenom beskrivs värdefull kunskap kunna spridas mellan olika aktörer. Det arbetet menas behöva samordnas på nationell nivå (Europeiska Kommissionen, 2018). Behovet av ökad materialåtervinning av plastförpackningar samt ökat samarbete mellan olika aktörer betonas även i en svensk utredning kring plastanvändningen. I den lyfts ett antal initiativ som tagits i Sverige (SOU 2018:84).

Däribland har aktörer inom den svenska dagligvaruhandeln, en bransch vars förpackningar i stor utsträckning består av plast, tagit fram en gemensam målsättning som syftar till att öka materialåtervinningen av plastförpackningar. Initiativet Fossilfritt Sverige, som initierats på begäran av regeringen, arbetar för en snabbare klimatomställning. Dessa har bjudit in nio branscher i Sverige att utveckla färdplaner hur respektive bransch ska bidra till denna klimatomställning. Dagligvaruhandeln har utifrån det initiativet tagit fram den gemensamma målsättningen att år 2022 ska samtliga plastförpackningar i dagligvaruhandeln vara materialåtervinningsbara. Plastens miljöpåverkan är ett problem dagligvaruhandeln vill bidra till att reducera, dels genom att byta ut plast tillverkad av olja till plast av förnybar eller återvunnen råvara till år 2030 och även minska på plasten där det är möjligt. Inledningsvis är målsättningen emellertid att tillgodose att de plastförpackningar som behöver sättas på marknaden kan materialåtervinnas senast år 2022. Målsättningen beskrivs dock som en utmaning utifrån dagens förutsättningar. I dagsläget uppges nämligen endast 25 % av insamlade plastförpackningar kunna materialåtervinnas. Det ställer på så vis krav på flertalet aktörer, från tillverkare av plast till återvinnare som ansvarar för att den insamlade plasten faktiskt materialåtervinns. Även aktörer som placerar en plastförpackning på marknaden, aktörer inom dagligvaruhandeln och dess leverantörer, har ett betydande ansvar i att utveckla

och placera materialåtervinningsbara plastförpackningar i dagligvaruhandelns butiker. Målsättningen ställer även krav på att det finns användare av den materialåtervunna plasten. I dagsläget går nämligen flertalet förpackningar till förbränning istället för materialåtervinning eftersom det finns en brist i efterfrågan på materialåtervunnen plast (Fossilfritt Sverige, 2018).

Möjligheterna till att målsättningen nås beskrivs dock öka med tanke på att det kräver samarbete mellan olika aktörer som gemensamt arbetar för att nå målet (Fossilfritt Sverige, 2018). Det ställer dock krav på att samarbete faktiskt bedrivs. Samarbetsformen nätverk innebär att ett antal enskilda aktörer, med relationer sinsemellan, arbetar för att nå en gemensam målsättning (Provan & Kenis, 2008). Emellertid beskrivs en överensstämmelse om en gemensam målsättning i ett sådant nätverk inte utesluta att svårigheter kan uppstå. Nätverkets enskilda aktörer besitter inte sällan egna intressen och tolkningar kring exempelvis lämpliga tillvägagångssätt, vilka ökar när nätverket innefattar aktörer från olika branscher. En gemensam målsättning inom ett nätverk kan således inte lämnas till sitt öde. För att säkerställa att samtliga aktörer arbetar mot den gemensamma målsättningen finns ett behov av styrning av nätverket (O'Leary & Bingham, 2007).

1.1 Syfte och frågeställning

Mot bakgrund av plastanvändningens miljöpåverkan och dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar år 2022, som dagligvaruhandeln själv beskriver som en utmaning (Fossilfritt Sverige, 2018), tycks det vara intressant att undersöka arbetet mot målsättningen. Även problematiken som ett samarbete i nätverk med flera inblandade aktörer kan innebära (O’Leary & Bingham, 2007) gör arbetet intressant att undersöka.

Syftet med denna studie är därför att undersöka vilka aktörer och relationer nätverket består av, hur det styrs och arbetar samt svårigheter för att kunna nå dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar år 2022.

Studiens frågeställning formuleras nedan:

- *Vilka aktörer och relationer består nätverket i arbetet mot dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar år 2022 av?*
- *Hur styr och arbetar nätverkets aktörer för att nå dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar år 2022?*
- *Vilka svårigheter att nå dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar år 2022 finns enligt nätverkets aktörer?*

1.2 Avgränsning

Då dagligvaruhandelns målsättning endast berör konsumentförpackningar, som enligt Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG definieras som ”förpackningar som är utformade på ett sådant sätt att de på försäljningsstället utgör en säljenhet för den slutliga användaren eller konsumenten”, avser studien endast att undersöka denna typ av plastförpackningar.

Studien har avgränsats till att inkludera aktörer som ansetts representativa i den aktuella frågan. Perspektivet från beslutsfattare, så som politiker och även initiativet Fossilfritt Sverige, vilket målsättningen om materialåtervinningsbara plastförpackningar tagits fram utifrån, har ej inkluderats i den aktuella studien, då det som ämnades undersökas var den delen av nätverket som tagit fram och arbetar löpande mot målet om materialåtervinningsbara plastförpackningar. Urvalet av aktörer motiveras i studiens tredje avsnitt.

2. Nätverksteori

Aktörer står ständigt inför att behöva hantera uppkomsten av problem i sin omvärld. Ideligen behövs hänsyn tas till förändringar som dessa problem medför, exempelvis nya regleringar och krav på utvecklandet av teknologi. Inte sällan kräver även allmänheten att en aktör tar sitt ansvar för problemet (Kraats, 1998). Komplexa problem definieras vara problem som kräver samarbete mellan enskilda aktörer. Denna typ av samarbete baseras på tanken att ingen enskild aktör besitter all behövlig kunskap och resurser för att hantera ett komplext problem på egen hand (Kaats & Opheij, 2014; Child, Faulkner & Tallman, 2005).

Samarbete mellan olika aktörer har fungerat som ett strategiskt verktyg under lång tid och kan benämnas på olika vis. En typ, som även blivit allt mer förekommande, är så kallade *nätverk* (Kraats, 1998; Edgren & Skärvad, 2014). Ett nätverk kan bildas av ett antal enskilda *aktörer* med syfte att bedriva samarbete i en eller flera frågor och formulerar därför gemensamma mål. Nätverk definieras som:

”En grupp av minst tre autonoma aktörer sammankopplade för att uppnå ett gemensamt mål.” (Provan & Kenis, 2008, s. 482)

2.1 Aktörer

Ett nätverk menas bestå av aktörer och relationer mellan dessa, men även avsaknad av relationer mellan vissa aktörer. *Relationer* i ett nätverk kan vara informella och baseras på utbyte av resurser eller vara mer formella genom att ett kontrakt upprättats mellan två aktörer. Relationerna, samt bristen av sådana, kan ge en implikation huruvida den gemensamma målsättningen är möjlig att nå, då nätverk med goda relationer bidrar till breda och fler möjliga kommunikationsvägar. Kommunikationsvägar mellan majoriteten av nätverkets aktörer beskrivs nämligen vara en förutsättning för att den gemensamma målsättningen ska kunna nås (Provan, Fish & Sydow, 2007).

Nätverk som samarbetsform beskrivs vara användbar i de fall där flera aktörer står inför ett gemensamt komplext problem. Problemet delas ofta av aktörer inom samma bransch (Edgren & Skärvad, 2014). En bransch inkluderar dock aktörer som konkurrerar med varandra. Mer ovanligt är således att nätverk

består av konkurrerande aktörer, trots fördelarna som utbyte av kunskap mellan dessa aktörer som bedriver liknande verksamheter kan innebära (Hackney, Desouza & Irani, 2008).

Komplexa problem drabbar emellertid ofta även aktörer från andra branscher. På så vis utesluts det inte att aktörer från andra branscher även inkluderas i ett nätverk, men det beskrivs som en förutsättning att det finns en koppling mellan aktörer relaterat till problemet. Det beskrivs som fördelaktigt för ett nätverk att inkludera aktörer från olika verksamhetsområden i syfte att bredda tillgänglig kunskap (Edgren & Skärvad, 2014). Med olika involverade aktörer tillgodoses nätverkets *aktörsdiversitet*. Inte sällan krävs att olika aktörer från en värdekedja inkluderas i nätverket (Söderholm et al., 2019). En värdekedja består av aktörer från olika verksamhetsområden, exempelvis från tillverkning till omhändertagande av en produkt. Relationer mellan dessa aktörer är således ofta kundrelationer (Harland, 1996).

Synen på en värdekedja som ett nätverk har lyfts som betydelsefull. Genom att kartlägga en värdekedja utifrån ett nätverksperspektiv beskrivs relationer mellan aktörer från två olika delar av värdekedjan kunna synliggöras. Sådana relationer beskrivs inte vara sällsynta, men uppdagas mer sällan med en traditionell syn på en värdekedja. Ett nätverk med aktörer från olika delar av värdekedjan framhålls som fördelaktigt då det även gör olika slags kunskap tillgängligt. Det bidrar även till en ökad förståelse för olika aktörers syn på det gemensamma och komplexa problemet (Vurro, Russo & Perrini, 2009).

Ett nätverk, oavsett vilka aktörer som inkluderas i samarbetet, med ett eller flera gemensamma mål, baserat på det gemensamma komplexa problemet benämns som ett *målriktat nätverk* (Provan & Kenis, 2008).

2.2 Styrning

Efter att den gemensamma målsättningen utfästs kan inte nätverket lämnas till sitt eget öde. Det är av betydelse att samtliga involverade aktörer upplever att de är delaktiga i målsättningen (O'Leary & Bingham, 2007). För just målriktade nätverk beskrivs det som essentiellt att styrning bedrivs av en eller flera aktörer. *Styrning* innebär att en enskild eller flera aktörer i nätverket har ansvar för beslut som rör nätverkets gemensamma arbete och ser till att aktörer arbetar i enlighet med den gemensamma målsättningen (Provan & Kenis, 2008). En aktör i ett nätverk behöver inte nödvändigtvis vara den aktören som initierat samarbetet för att ha en styrande funktion. Dess centralitet i nätverket kan snarare grunda sig i kunskaper eller närhet till andra typer av resurser. Den aktören som har en styrande roll i nätverket behöver således inte vara den som har störst inverkan på nätverkets beslutsfattande (Provan et al., 2007).

Styrning kan bedrivas genom att *gemensamma strategier* formuleras, då det kan bana väg och tydliggöra för hur det gemensamma målet ska kunna nås (Provan et al., 2007). Utformandet av gemensamma strategier beskrivs som ett försök att styra nätverkets processer. Utan sådana strategier beskrivs det innebära stora svårigheter att nå det gemensamma målet (Klijn, Steijn & Edelenbos, 2010). Gemensamma strategier i ett nätverk menas vara fördelaktigt för resultatet av nätverkets arbete och påstås även bidra till att *tillit* skapas mellan nätverkets aktörer (Ysa, Sierra & Esteve, 2014). Även strategier gällande uppföljning av aktörers prestation i förhållande till det gemensamma målet beskrivs som behövliga i ett framgångsrikt nätverk (Hackney et al., 2008).

Det beskrivs även som en förutsättning för ett framgångsrikt nätverksarbete att det finns tillräckliga *resurser* i form av kunskap och finansiella medel. För att få tillgång till en större bredd av resurser beskrivs det som fördelaktigt om nätverket består av ett antal aktörer från olika verksamhetsområden. Utan tillräckliga resurser beskrivs det som en omöjlighet att det gemensamma målet nås (Gargiulo & Benassi, 2000). Aktören eller aktörerna som initierat den gemensamma målsättningen beskrivs ha det yttersta ansvaret i att tillgodose att de resurser som krävs för att det gemensamma målet uppnås finns tillgängliga (Provan & Kenis, 2008). Det är dock inte tillräckligt att resurserna finns, utan dessa måste också delges mellan nätverkets aktörer, vilket försvåras om nätverket består av konkurrerande aktörer. Vilka resurser som kan delas med en konkurrent beskrivs som en svår avvägning att behöva göra. Det kräver tillit, vilket kan vara tidsmässigt krävande att bygga upp mellan konkurrerande aktörer. Synnerligen svårt menas det vara att dela med sig av interna strategier, då dessa kan utgöra en konkurrensfördel gentemot andra aktörer. Delgivandet av strategier kräver ett skifte hos den enskilda aktören från en individuell syn på framgång till fokus på vad nätverket gemensamt kan åstadkomma. Således behöver ett nätverksarbete mellan konkurrenter utvecklas över en längre tid för att vara framgångsrikt (Hackney et al., 2008).

Hur det gemensamma målet ska nås beskrivs det emellertid kunna råda åtskilda meningar om inom ett nätverk. Dess medlemmar består av ett antal enskilda aktörer och dessa arbetar på så vis även i enlighet med sina separata intressen. Således kan det föreligga diversifierade uppfattningar inom nätverket gällande lämpliga lösningar på det gemensamma problemet (Söderholm et al., 2019). Nätverkets enskilda aktörer beskrivs kunna vara enade kring en specifik gemensam målsättning, men det hindrar inte att separata uppfattningar och intressen hos dessa kvarstår. Det kan utgöra en svårighet att det gemensamma målet nås. Således är det fördelaktigt att skapa en *tydlig definition* av nätverkets gemensamma målsättning för att styra samtliga aktörer i den gemensamma målsättningens riktning (Winkler, 2006). Genom en tydlig definition av målsättningen menas kommunikationen mellan aktörerna i nätverket underlättas (Hackney et al., 2008).

2.3 Osäkerhet

Ett nätverks gemensamma målsättning grundas ofta på ett komplext problem, som ovan nämnt. Komplexiteten i problemet medför att en viss nivå av *osäkerhet* ständigt är närvarande i ett nätverksarbete. Osäkerheten menas kunna vara intern inom ett nätverk men även ett resultat av tekniska hinder eller på existerande regler och lagar. Det beskrivs finnas tre olika typer av osäkerhet för denna typ av komplexa problem i ett nätverk (Klijn & Koppenjan, 2004):

Strategisk osäkerhet föreligger då det inte är givet för aktörer vilken eller vilka strategier som en lösning på nätverkets gemensamma problem kräver. Olika aktörer tolkar inte sällan nätverkets gemensamma problem utifrån sina interna förutsättningar och formulerar unika strategier. Således kan en mängd olika strategier runt det problem som aktörerna gemensamt ämnar hantera utvecklas. Eftersom aktörerna kan vara konkurrenter måste de också bevaka och besvara de strategiska val som konkurrerande aktörer gör. Ett nätverk behöver således ständigt hantera olika lösningar som finns tillgängliga för det gemensamma problemet och fördelaktigt är om styrande aktörer i nätverket är vägledande i detta.

Bärande osäkerhet uppstår när det finns brist på nödvändig kunskap, vilket gör det komplext att avgöra vilken eller vilka lösningar som bör väljas. Den uppstår även till följd av att olika aktörer har åtskilda uppfattningar kring ett problem och tolkar därför kunskap som finns tillgänglig på olika vis. På så vis kan osäkerheten inte hanteras genom att enbart samla in mer kunskap. Nätverkets aktörer måste även få instruktioner hur kunskapen ska tolkas. Om inte kan mer kunskap snarare orsaka större osäkerhet.

Institutionell osäkerhet grundas i att aktörer har olika bakgrunder och på så vis även olika uppfattningar kring det gemensamma problemet. Interaktion mellan olika aktörer kan således försvåras av dessa olika uppfattningar och även till följd av olika språkbruk som inte är vedertagna inom nätverket.

Dessa osäkerheter bidrar till svårigheter att gemensamt angripa ett komplext problem i ett nätverk. Osäkerheterna kan inte elimineras till fullo, men menas behöva beaktas och hanteras i den mån som är möjlig (Klijn & Koppenjan, 2004).

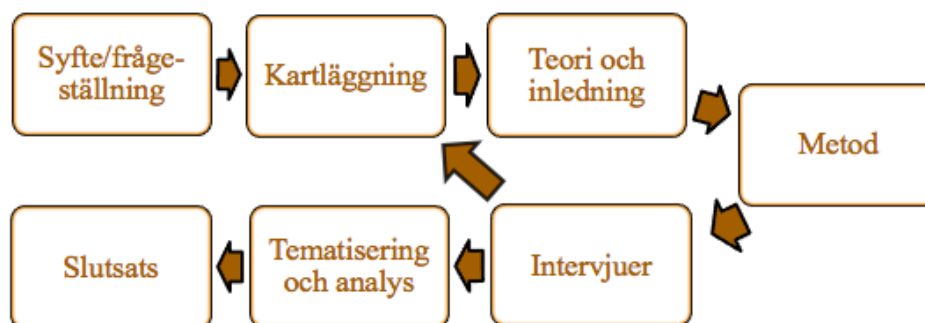
2.4 Teoretisk referensram

Nätverk som samarbetsform kan vara fördelaktig när ett antal aktörer inom en bransch eller en värdekedja delar en gemensam målsättning. Dock måste vissa faktorer tillgodoses i ett nätverk för att samarbetet ska vara framgångsrikt, så som *relationer, aktörsdiversitet, tillit, styrning* i form av formulering av *gemensamma strategier, resurser* samt *tydlig definition* av den gemensamma målsättningen. Utan dessa faktorer föreligger en risk att osäkerhet i form av *strategisk, bärande* samt *institutionell osäkerhet* uppkommer. Dessa nyckelbegrepp tillämpas i den aktuella studiens analys och återkommer i studiens femte avsnitt.

3. Metod

I detta tredje avsnitt motiveras de metodologiska avsnitt som gjorts. Studien inleddes med skapandet av en frågeställning, vilken präglats av både deskriptiva och explorativa inslag (Andersen, 1998). Frågeställningen bör ses som dels deskriptiv, då en av studiens forskningsfrågor ämnade beskriva vilka aktörer som är involverade i målsättningen. Dels har studien haft explorativa inslag, då resterande del av frågeställningen åsyftade att nå en ökad förståelse för dagligvaruhandelns arbete mot ett gemensamt mål. På så vis kan det sägas att studien utgjorts av två delar, varav den första innebar en kartläggning av nätverket och den andra av datainsamling genom intervjuer, som sedan tematiserats och därefter analyserats utifrån en teoretisk referensram.

Studien följde arbetsprocessen som illustreras i Figur 1. Följaktligen presenteras och motiveras de metodologiska val som gjorts enligt denna ordning.

Figur 1. Studiens arbetsprocess.
De olika processer som studien följt.

3.1 Kartläggning

Andersen (1998) redogör för betydelsen av att i inledandet av en studie kartlägga vilka aktörer som kan tänkas involveras i studien. Med tanke på studiens inledande forskningsfråga, som ämnade att synliggöra nätverkets aktörer,

genomfördes en sådan kartläggning. Kartläggningen har illustrerats i en figur som presenteras i studiens fjärde avsnitt.

För kartläggningen användes olika typer av kvalitativa data. Inledningsvis eftersöktes information om inblandade aktörer i målsättningen i Svensk Dagligvaruhandels (SvDH) färdplan, i vilken målsättningen om materialåtervinningsbara plastförpackningar uttrycks. Relativt omgående uppdagades en annan branschorganisation vara involverade i dagligvaruhandels mål, nämligen Dagligleverantörers Förbunds (DLF) som utfärdat en egen målsättning om materialåtervinningsbara plastförpackningar. På så vis fanns relevant information även på denna aktörs hemsida. Kartläggningen kompletterades sedan med fler aktörer i takt med att datainsamling i form av intervjuer genomfördes. Resultatet av kartläggningen i sin helhet presenteras i studiens fjärde avsnitt.

3.2 Teori och inledning

I syfte att hitta relevant tidigare forskning genomfördes sökningar i databasen LUBSearch samt på nätbaserade sökmotorer. Sökord som ”recyclable plastic packaging” användes och genererade ett stort antal artiklar och rapporter. Kombinationen av sökorden ”recyclable plastic packaging FMCG¹” försökte användas i LUBSearch, dock utan resultat. Återvinningsbara plastförpackningar i dagligvaruhandeln tydliggjordes på så vis vara utforskat. Fem stycken vetenskapliga artiklar utifrån dessa inledande sökningar i LUBSearch har använts i studiens inledande kapitel. Därtill har rapporter från FN, EU-kommissionen, den svenska plastutredningen samt publikationer från myndigheter och andra aktörer som belyst plastförpackningars miljöpåverkan och betydelsen av materialåtervinning använts.

Teoretisk referensram

I syfte att kunna förankra empiriska resultat i redan existerande teori, vilket skapar vetenskaplig tyngd i en studie (Johannesson & Tufte, 2003), utformades en teoretisk referensram. Under inledande efterforskning i LUBSearch synliggjordes att interorganisatoriska samarbeten där enskilda aktörer delar ett gemensamt mål är vanligt förekommande. Det upptäcktes även att nätverk studerats specifikt för samarbeten vars utgångspunkt varit att hantera ett miljöproblem samt att det inte är ovanligt att aktörer från en värdekedja, från olika verksamhetsområden, ingår i nätverk. Genom studiens initiala kartläggning av nätverket synliggjordes att aktörer från olika branscher var involverade i dagligvaruhandels mål om

¹ FMCG = Fast Moving Consumer Goods (översättning: dagligvaruhandeln)

materialåtervinningsbara plastförpackningar. På så vis ansågs nätverksteori och nätverk bestående av aktörer från en värdekedja kunna utgöra en lämplig teoretisk utgångspunkt för studien. Således gjordes eftersökningar i LUBSearch där sökord som ”network management”, ”network management sustainability” och ”network management value chain” användes. Sökningarna medförde att femton stycken artiklar som belyser samarbete mellan enskilda aktörer, mellan aktörer i en värdekedja samt hur samarbete bör bedrivas i nätverk har inkluderats i den aktuella studien. På så vis har en teoretisk referensrams med ett antal nyckelbegrepp tagits fram, vilken presenterades i studiens andra avsnitt.

3.3 Intervjuer

Därefter valdes metod för datainsamling. Med en kvalitativ forskningsmetod ges möjlighet att få en djupare förståelse för fenomenet som undersöks, i den aktuella studien ett nätverk. Intervjuer är vanligt förekommande inom den kvalitativa forskningsmetodik (Bryman, 2011). För att undersöka relationer, styrning, arbetet och svårigheter inom nätverket användes således kvalitativa intervjuer för datainsamling. Intervjuer med nätverkets olika aktörer bedömdes kunna bidra till att skapa en förståelse för den information som fanns i SvDH:s samt i DLF:s respektive målsättningar. Därtill ansågs intervjuer kunna ge en djup insyn i hur nätverkets aktörer såg på arbetet mot dagligvaruhandelns mål och kunna synliggöra svårigheter, vilket den aktuella studien ämnade ta reda på.

Inom kvalitativ forskning finns en intervjumetodik som befinner sig mellan en intervju och ett samtal. Den benämns av Bryman (2011) som semi-strukturerad intervju, vilken beskrivs som fördelaktig då det finns möjlighet att anpassa vilka frågor som ställs under intervjuens gång. Eftersom aktörer från olika verksamhetsområden med olika roller i samarbetet ämnades intervjuas ansågs denna semi-strukturerade form på intervjun lämplig.

Urval

Det krävdes att ett urval av respondenter gjordes. Vid val av lämpliga respondenter menar Esaiasson, Gilljam, Oscarsson & Wängnerud (2012) att det är viktigt att dessa är ”centralt placerade”. Initialt kan en eller flera sådana respondenter ha identifierats. Dessa kan sedan peka vidare på ytterligare nyckelpersoner som kan komplettera urvalet.

Genom studiens inledande kartläggning uppdagades att relevanta aktörer att intervjuas var representanter från dagligvaruhandelns branschorganisationer. Dessa pekade även vidare på branschorganisationen IKEM som företräder aktörer från plastindustrin.

Kontakt togs även med tre av SvDH:s medlemmar som godkände att medverka i studien. Dessa är även tre av de största aktörerna inom den svenska

dagligvaruhandeln. I syfte att även få in perspektivet från DLF:s medlemmar togs även kontakt med ett antal av dessa som skrivit under Plastinitiativet. Fem aktörer kontaktades, varav tre kunde ställa upp på en intervju. En aktör är en av dagligvaruhandelns största aktörer gällande livsmedel. En andra aktör kontaktades då de är en ledande aktör när det kommer till produkter för engångsbruk, som även säljs i dagligvaruhandeln. Den tredje och sista aktören är en av de största leverantörerna av produkter inom produktkategorierna rengöring och hygien till dagligvaruhandeln. På så vis intervjuades aktörer med olika typer av produkter i dagligvaruhandeln, vilket ansågs representativt med tanke på mängden av olika produkter som finns i dagligvaruhandeln.

Därtill önskades även aktörer inom förpackningsbranschen intervjuas. Inledningsvis togs kontakt med tre av IKEM:s medlemmar, varav ett godkände att medverka i studien och övriga två avböjde. Därefter gjordes fler försök att kontakta andra aktörer. Dock avböjde flera att medverka eller ansåg inte att de hade något relevant att bidra med i frågan. Ytterligare en aktör godkände slutligen att medverka, vilket innebar att två aktörer från förpackningsbranschen deltog. Med tanke på frekvensen av avslag ansågs två aktörer få utgöra tillräckligt underlag för förpackningsbranschen i den aktuella studien. En av aktörerna är en av Europas ledande aktörer inom förpackningslösningar och den andra har specialiserat sig inom plastförpackningar och har främst DLF:s medlemmar som kunder.

Perspektivet från återvinningsbranschen önskades även adderas i studien. Således kontaktades två aktörer som är delaktiga i den svenska plaståtervinningen, varav ett svarade och ville medverka i studien.

Totalt genomfördes tolv intervjuer, se Bilaga 1. I början av studien genomfördes även en intervju med en konsultaktör. Dock insågs att om dessa önskades inkluderas fanns ett behov att även intervjua fler konsultaktörer för att få en djupare insyn hur aktörer från det verksamhetsområdet såg på och involverades i dagligvaruhandelns mål. Med tanke på studiens omfattning valdes det att istället läggas mer tid på att hitta fler aktörer inom dagligvaru-, återvinnings- eller förpackningsbranscherna. Därav har denna 13:e intervjun inte inkluderats i den aktuella studien.

Ett antal av studiens tolv respondenter uttryckte en önskan att vara anonyma gällande namn på aktören och respondentens befattning, vilket Esaiasson et al. (2012) menar är vanligt förekommande vid intervjustudier. Det är möjligt att bemöta respondenternas önskemål om det inte anses ha någon större åverkan i presentationen av resultatet från intervjuerna. I den aktuella studien ansågs anonymitet gällande befattning och aktörsnamn inte hämma trovärdigheten i intervjuerna. Därav togs beslutet att hålla samtliga aktörer anonyma. Det som ansågs betydelsefullt att presentera var vilka roller var aktör hade i nätverket; vilken branschorganisation intervjuade medlemsföretag tillhörde samt aktörernas olika verksamhetsområden. Aktörerna har därför kodats enligt Tabell 1 och används i studiens fjärde avsnitt.

Tabell 1 Förkortningar för intervjuade aktörer

Aktörer benämns med den första bokstaven i aktörsgrupp, exempelvis med ”B” för branschorganisation. Aktörers respektive roller i nätverket beskrivs i den tredje kolumnen.

Förkortning	Aktörsgrupp	Roll i nätverket
B1	Branschorganisation	Tagit fram och/eller varit delaktiga i dagligvaruhandelns mål
B2	Branschorganisation	Tagit fram och/eller varit delaktiga i dagligvaruhandelns mål
B3	Branschorganisation	Tagit fram och/eller är delaktiga i dagligvaruhandelns mål
F1	Förpackningsaktör	IKEM:s medlemsföretag
F2	Förpackningsaktör	IKEM:s medlemsföretag
H1	Handelsaktör	SvDH:s medlemsföretag
H2	Handelsaktör	SvDH:s medlemsföretag
H3	Handelsaktör	SvDH:s medlemsföretag
L1	Leverantörsaktör	DLF:s medlemsföretag
L2	Leverantörsaktör	DLF:s medlemsföretag
L3	Leverantörsaktör	DLF:s medlemsföretag
Å1	Återvinningsaktör	Ansvarar för insamling eller sortering och återvinning av plastförpackningar

Genomförande

Den semi-strukturerade intervjuformen baseras på en så kallad intervjuguide. Intervjuguiden utformas fördelaktigt baserat på studiens forskningsfrågor och ska uppmuntra till ett levande samtal där individen som intervjuas, respondenten, kan tala fritt om sina upplevelser och erfarenheter (Esaiasson et al., 2012). Inledningsvis utformas huvudområden utifrån den aktuella studiens forskningsfrågor samt underfrågor som krävs för att få svar på forskningsfrågorna (Johannesson & Tuft, 2003). Intervjuguidens huvudområden i den aktuella studien var ”Nätverket och relationer”, ”Arbete och styrning” samt ”Svårigheter”. Dessa ansågs täcka in studiens tre forskningsfrågor. Därefter formulerades elva underfrågor. Under intervjuens gång kunde sedan följdfrågor ställas baserat på erhållna svar som respektive respondent gav, med tanke på intervjun semi-strukturerade form. Intervjuguiden som användes för samtliga respondenter finns i sin helhet i Bilaga 2.

Intervjuguiden har skickats i förväg till respondenterna, dels för att det varit önskvärt från deras sida men även i syfte att förbereda respondenterna på vilka frågor som studien ämnade söka svar på. Intervjuerna kan genom detta sägas ha blivit mer givande, då ett antal av respondenterna menade att dessa inte besatt

kunskap kring en viss fråga. Med hjälp av frågorna intervjun skulle utgå från kunde respondenten på så vis eftersöka information innan intervjutillfället. Samtliga intervjuer spelades även in för att sedan transkriberas. På grund av geografiska omständigheter har dryga hälften av intervjuerna behövt genomföras på telefon. Det har därmed utgjort en risk att respondenten inte fått tillräckligt förtroende för intervjuaren och svaren som erhållits kan på så vis ha påverkats (Esaiasson et al., 2012). Dock har ett antal intervjuer även utgjorts av personintervjuer och svaren som erhöles i telefonintervjuer har inte upplevts mindre detaljrika än svaren i genomförda personintervjuer.

3.4 Tematisering och analys

Vid tolkning av kvalitativa data, exempelvis transkriberade intervjuer, är en analysmetod att identifiera teman i texterna. Dessa teman jämförs sedan med andra som kunnat ringas in i andra transkriberade intervjuer och på så vis kan mönster och olikheter i respondenternas svar identifieras och slutsatser kan sedan dras (Andersen, 1998). Under var huvudområde som intervjuguiden baserades på kunde mönster i respondenternas svar ringas in. Därigenom kunde fyra teman formuleras: ”Aktörer och relationer”, ”Låg strategisk styrning”, ”Brist på resurser” och ”Osäker grund”. Studiens fjärde och femte avsnitt presenteras således utifrån dessa teman.

3.5 Bedömningskriterier

En studie kan inte bedrivas utan att metodiken som används säkerställts brukas på ett etiskt och korrekt vis. Sedvanliga begrepp är validitet och reliabilitet. Bryman (2011) menar dock att dessa begrepp är svårapplicerade på kvalitativa studier och pekar istället på två alternativa bedömningskriterier. Dessa är *tillförlitlighet* och *äkthet*.

Kravet på äkthet innebär att i första hand bör det säkerställas att forskningen ger en rättvis bild av åsikter och uppfattningar som uttryckts. Det innefattar att en kontroll görs att åsikter som studerade objekt uttryckt presenteras på ett korrekt vis (Bryman, 2011). Äkthetskriteriet har i den aktuella studien beaktats. Information som delgavs i intervjuer eller i vetenskaplig litteratur har kontrollerats och presenterats på ett rättvist sätt. Samtliga källor har även tillgodosetts vara korrekt angivna.

Under kravet om tillförlitlighet finns fyra delkriterier att beakta. Det första kriteriet är *trovärdighet*, vilket innebär att det säkerställs att forskningen som bedrivits har följt existerande regler samt att resultaten som genererats

rapporterats till de individer som är en del av den sociala verklighet som studerats (Bryman, 2011). Det hanterades i den aktuella studien genom att intervjufrågor samt sammanfattningar av intervjuerna skickades till de som önskat. Respondenterna erbjöds även vara anonyma i studien, vilket flertalet önskade vara.

Överförbarhet syftar till att avgöra hur pass överförbara studiens resultat är till andra miljöer (Bryman, 2011). Den aktuella studiens resultat kan till viss del anses applicerbart på andra miljöer, då olika tankar hos nätverkets aktörer kring dagligvaruhandels mål undersökts. Åsikter från olika typer av aktörer har inkluderats, vilket bidragit till olika infallsvinklar kring studiens forskningsfrågor.

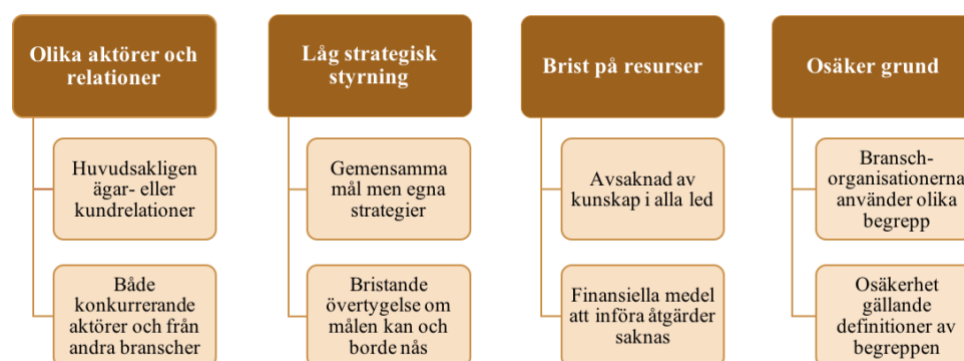
Det tredje kriteriet är *pålitlighet*, vilket innebär att forskaren i den aktuella studien redogjort för alla delar av forskningsprocessen (Bryman, 2011). Även detta kriteriet har beaktats i den aktuella studien och alla metodologiska val som gjorts har presenterats utförligt i studiens tredje avsnitt.

Möjlighet att styrka och konfirmera är det sista delkriteriet. Enligt kriteriet ska forskaren agera i så kallad ”god tro”, vilket innebär att personliga värderingar inte ska ha påverkat resultatet i någon utsträckning. Genom att ha följt de metodologiska val som gjorts i den aktuella studiens inledande fas samt tillämpa studiens teoretiska ramverk har påverkan av eventuella personliga värderingar och åsikter ansetts kunna undgås. Det har således inte påverkat studiens resultat, vilket presenteras härnäst.

4. Resultat

Inledningsvis visas resultatet av kartläggningen av nätverket, vilket inkluderar en redogörelse av vilka aktörer som är involverade i dagligvaruhandelns mål, bestående av två målsättningar, samt relationer mellan dessa aktörer. Därefter redovisas resterande delar av resultatet från genomförda intervjuer. Intervjuade medlemsföretag från SvDH benämns som ”handelsaktörer”, DLF:s som ”leverantörsaktörer” och IKEM:s som ”förpackningsaktörer”. Samtliga intervjuade medlemmar från de tre olika branschorganisationerna benämns som ”medlemsföretag”. Slutligen benämns aktörer från återvinningsbranschen som ”återvinningsaktörer”.

Intervjuer med nätverkets aktörer presenteras, som nämnts i studiens föregående avsnitt, utefter de teman som identifierats, se Figur 3. Under var tema i figuren finns huvudsakliga punkter som uppgetts under intervjuerna och således bidragit till att temat kunnat ringas in. Respektive tema presenteras mer utförligt nedan. Då respondenterna anonymiserats, vilket tidigare nämnts, benämns dessa enligt angivna förkortningar i Tabell 1.

Figur 3. Resultatet från intervjuer i teman.

De fyra teman som identifierats utifrån studiens resultat. Överst visas temat med vars två huvudsakliga punkter undertill.

4.1 Olika aktörer och relationer

Nätverket består huvudsakligen av branschorganisationer och deras medlemmar. Svensk Dagligvaruhandel (SvDH) är en av två branschorganisationer för dagligvaruhandeln, vars medlemmar utgörs av Axfood AB, Bergendahls Food AB, Coop Sverige AB, ICA Sverige AB och Lidl Sverige KB (SvDH, 2019). Dagligleverantörers Förbund (DLF) är dagligvaruhandelns andra branschorganisation, vilka företräder aktörer som levererar varor till dagligvaruhandeln (DLF, 2019a). SvDH:s medlemmar är således kunder till DLF:s medlemmar. Dessa två branschorganisationer har tagit fram vars en separat målsättning gällande materialåtervinningsbara plastförpackningar i dagligvaruhandeln år 2022.

Samtliga plastförpackningar i dagligvaruhandeln ska vara materialåtervinningsbara år 2022 enligt SvDH:s målsättning, vilket deras medlemmar är överens om. Medlemmarna uppges även varit delaktiga i framtagandet av målsättningen (Fossilfritt Sverige, 2018).

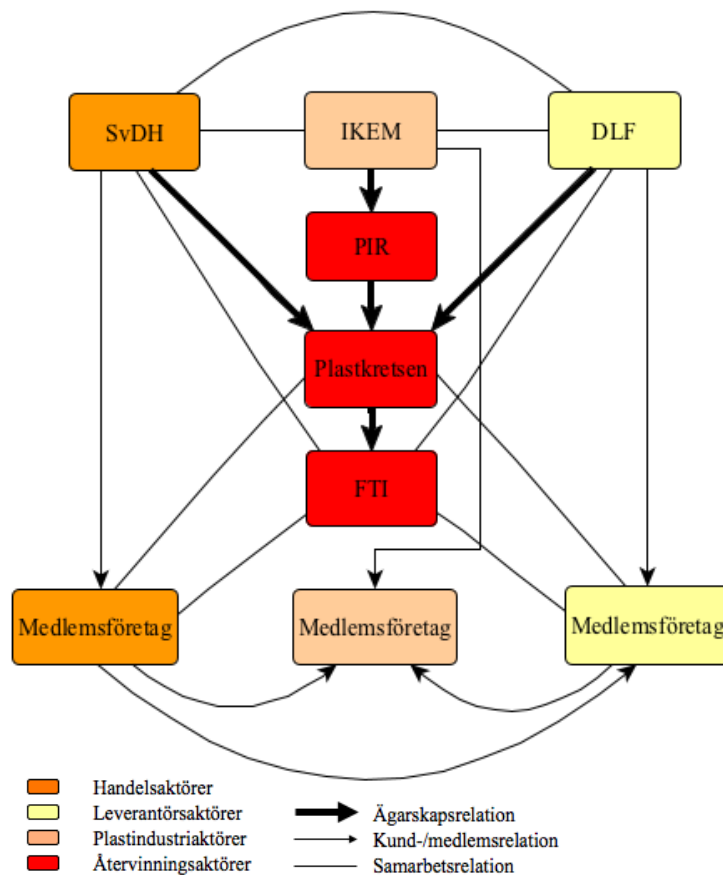
En annan målsättning, kallad Plastinitiativet, har initierats av DLF. Målsättningen eftersträvar materialutnyttjande av samtliga plastförpackningar i dagligvaruhandeln senast år 2022. Plastinitiativet är frivilligt för branschorganisationens medlemmar att skriva under och i dagsläget har ett 30-tal av branschorganisationens drygt 170 medlemmar valt att göra det (DLF, 2019b).

SvDH:s mål i färdplanen och DLF:s Plastinitiativ beskrivs av samtliga branschorganisationer och Å1 som två separata målsättningar, men att dessa är överensstämmande. De två branschorganisationerna som tagit fram målsättningarna menar att dessa har kommunicerat med varandra och även fått stöd av en tredje i framtagandet. Därefter har två respektive målsättningar tagits fram.

SvDH och DLF är delägare i Plastkretsen, vilket är ett bolag som ansvarar för sortering och återvinning av plastförpackningar. Plastkretsen ägs även av Plastinformationsrådet (PIR). PIR bedriver idag ingen verksamhet utöver att välja in styrelsen till Plastkretsen. PIR:s majoritetsägare är branschorganisationen IKEM som företräder bland andra aktörer inom plastindustrin i Sverige. IKEM:s medlemmar utgörs delvis av tillverkare av plastförpackningar, som säljs till aktörer inom dagligvaruhandeln. SvDH och DLF:s medlemmar är därmed kunder till IKEM:s medlemsföretag (IKEM, 2019). Plastkretsen är delägare i Förpacknings- och Tidningsinsamligen (FTI), vilka ansvarar för insamling av förpackningar och tidningar.

Dessa aktörer och relationer inom nätverket illustreras i Figur 2. Med samarbetsrelation menas relationer som inte är ägarskap-, kund- eller medlemsrelationer utan där det snarare sker ett ömsesidigt utbyte av information mellan aktörerna. Så är fallet mellan återvinningsaktörerna FTI samt Plastkretsen och handels- och leverantörsaktörerna där det i den aktuella studiens intervjuer uppges ske ett utbyte mellan dessa. L1, L2, H2 och H3 menar att dessa kan

förmedla vad som är viktigt till de andra två återvinningsaktörerna och återvinningsaktörerna informerar om hur leverantörs- och handelsaktörerna bör tänka i utformning av sina plastförpackningar. Denna typ av relation finns även mellan branschorganisationerna, där samtliga tre uppger ha ömsesidig hjälp och stöd av varandra. IKEM:s medlemsföretag F1 och F2 menar inte bedriva något direkt samarbete med Plastkretsen eller FTI gällande ökad materialåtervinning av plastförpackningar, därav avsaknaden av relation mellan dessa aktörer. Utöver IKEM:s ägarskapsrelation uppges inte någon annan aktör i nätverket ha relation till PIR.

Figur 2. Nätverket för dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar.

Figuren föreställer aktörer och relationer mellan dessa som Svensk Dagligvaruhandelns samt Dagligleverantörers Förbunds två målsättningar involverar. Överst i figuren visas nätverkets tre branschorganisationer och dess medlemsföretag längst ner. I mitten av figuren finns involverade återvinningsaktörer. Ett antal aktörers namn har förkortats enligt följande: Svensk Dagligvaruhandel (SvDH), Dagligleverantörers Förbund (DLF), Innovations- och Kemiindustrierna i Sverige (IKEM), Plastbranschens Informationsråd (PIR), Förpacknings- och Tidningsinsamlingen (FTI).

4.2 Låg strategisk styrning

Under intervjuer med samtliga tolv respondenter uppges att det anses viktigt med gemensamma initiativ i frågan om att öka andelen materialåtervinningsbara plastförpackningar i dagligvaruhandeln. SvDH och DLF nämns vara de drivande aktörerna i dagligvaruhandelns mål av samtliga respondenter, då dessa utformat vars en målsättning, SvDH i sin färdplan samt DLF i Plastinitiativet.

Målsättningarna beskrivs som ambitiösa att nå till år 2022 av samtliga respondenter. Samtliga medlemsföretag i respektive branschorganisation uppger att det gemensamma arbetet som målsättningarna kräver kan bidra till större genomslag i frågan och att det skulle innebära svårigheter att nå målet på egen hand. En handelsaktör, H2, menar att det är positivt att tidsramen är kort.

H2: ”Lägger man ett mål till 2045 är det ingen som gör något förrän 2043.”

B2 menar att de och deras medlemmar möts kontinuerligt i frågan och diskuterar arbetet med materialåtervinningsbar plastförpackningar. B1 och B3 menar att gemensamma träffar i den specifika frågan om materialåtervinningsbar plast inte förekommer utan medlemmarna träffas i styrelsemöten och andra typer av sammankomster. Det bekräftas även av samtliga intervjuade medlemsföretag. Branschorganisationerna menar vidare att dessa inte formulerat några strategier för deras medlemmar gällande vilket tillvägagångssätt som bör användas för att dagligvaruhandelns mål ska kunna nås. Även detta bekräftas av samtliga intervjuade medlemsföretag. Avsaknad av gemensamma strategier berättar branschorganisationerna grundar sig i att medlemsföretagen är konkurrenter, vilket även bekräftas av H1, H2, H3, L1, L2 och L3. Snarare möts aktörerna i olika forum, bland annat genom deras medlemskap i branschorganisationerna.

L1: ”Jag har bara sett själva överenskommelsen och den är ganska generell. På ett vis är det ett tydligt mål men där är också vissa saker som kanske inte är helt klara.”

H1: ”De [*branschorganisationen*] är själva paraplyet men upp till oss att vi tar oss dit.”

Om en aktör skulle hitta ett tillvägagångssätt för hur en plastförpackning kan bli materialåtervinningsbar menas sannolikheten inte vara stor att det skulle delges till andra aktörer, trots att samtliga arbetar för att nå ett gemensamt mål. Det intygar samtliga medlemsföretag. Det uppges av branschorganisationerna och dess medlemmar vara upp till respektive enskild aktör att bestämma tillvägagångssätt för att nå dagligvaruhandelns mål. Samtidigt uttryckte L1, H1, H2 och H3 en osäkerhet i hur de bör gå till väga.

Det menas inte heller finnas några uttalade strategier kring hur det ska hanteras om en aktör som en annan samarbetar med inte uppfyller målet till år 2022. Det uppges av samtliga branschorganisationer, handels- och leverantörsaktörer.

B1 och B2 samt L1, H1, H2 och H3 nämner att det i dagsläget pågår en kartläggning av plastförpackningarna internt hos respektive aktör. L2 och L3 menar att en sådan översikt har de redan och snarare hur plastförpackningar bör utformas för att bli materialåtervinningsbara. B1 följer emellertid upp sina medlemmars kartläggningar och planerar samla in information löpande fram till år 2022. B1 tar hjälp av FTI i den uppföljningen. B2 och B3 berättar att de inte samlar in data kring materialåtervinningsbarheten av medlemsföretagens plastförpackningar.

I arbetet mot respektive målsättning nämns samarbete med förpackningstillverkare och andra aktörer inom plastindustrin som betydelsefullt, både av handels- och leverantörsaktörer samt branschorganisationerna. Det bekräftas även av både F1 och F2 som ämnar ta sitt ansvar i frågan. F2 redogör dock för att deras plastförpackningar redan är materialåtervinningsbara. F1 menar att det bedrivs samarbete med deras kunder inom dagligvaruhandeln, men att det inte drivs på i tillräckligt stor utsträckning. Hittills uppges inte några specifika krav uttryckts från aktörer inom dagligvaruhandeln i förhållande till de respektive målsättningarna enligt F1 och F2. Kraven som ställs uppger F1 snarare vara att plastförpackningen ska vara ”miljövänlig”, vilket uttrycktes vara ett diffust kravställande. F1 efterfrågar mer engagemang, speciellt från handelsaktörerna, om målet ska kunna nås.

F1: ”Vi tar det till det steget dagligvaruhandeln borde röra sig.”

H2, H3, L1 och B3 pekar på att det viktigaste inte anses vara att dagligvaruhandelns mål uppfylls till år 2022 utan att frågan lyfts och att det uppmuntrar till utveckling av samarbete och tekniska möjligheter. B3 uttrycker att om 80–90 % av plastförpackningarna är materialåtervinningsbara år 2022 skulle det anses tillräckligt. B1 och L1 menar att gällande livsmedel finns krav på plastförpackningar som säkerställer livsmedelssäkerhet som inte alltid går hand i hand med materialåtervinningsbarhet. B1 redogör vidare för att dessa plastförpackningar sannolikt kommer behöva förbrännas efter år 2022. H3 lyfter att målet inte kan nås utan politiskt engagemang och hänvisar till SvDH:s färdplan. I den efterfrågas politisk vilja i form av investeringar i forskningsprojekt samt ekonomiska investeringar som främjar användandet av materialåtervunnen plast (Fossilfritt Sverige, 2018). H1 lyfter behovet av mer forskning. F2 uttrycker att materialåtervinningsbart kanske inte är den bästa lösningen för alla typer av plastförpackningar och dess innehåll om miljöpåverkan ämnas reduceras, vilket är en viktig men svår avvägning som måste göras.

H3: ”Det kan bara bli verklighet om det också finns en politisk vilja...att vi sätter jättetuffa svåra mål gör att vi driver på att få alla att jobba snabbare. Men det är inte så att vi tittar på alla nycklar för att det här ska kunna bli av.”

F2: ”Det finns förpackningar som är jättebra och som behöver finnas kvar som inte går att materialåtervinna, men som kan användas på ett annat sätt i en annan ström... Materialåtervinningsbart kanske inte är den bästa lösningen för alla produkter.”

I SvDH:s färdplan efterfrågas även politiska åtgärder i form av ekonomiska incitament för att öka efterfrågan på återvunnen plast. L2 uppger att det i dagsläget inte är ekonomiskt fördelaktigt att använda återvunnen plast i förpackningar jämfört med att använda ny råvara. F2 menar att samarbetet med dagligvaruhandeln snarare handlar om att främja användningen av materialåtervunnen plast. B1, B2, H2 och H3 menar att bristen på efterfrågan på materialåtervunnen plast gör det svårt att få till en cirkulär plastanvändning. F2 menar att de gärna vill använda återvunnen plast i sina förpackningar, men att det i dagsläget inte finns ett utbud i Sverige. B2 menar att om Plastkretsen uttrycker att det finns en potentiell köpare av en viss slags återvunnen plast så ska branschorganisationen och dess medlemmar se till att det är den plasten som kommer in i Plastkretsens sorteringsanläggning. H3 menar att det är Plastkretsen och FTI:s roll att hitta köpare till återvunnen plast.

L1: ”Det kan bli ett rörligt mål eftersom det beror mycket på efterfrågan på plast och den utrustning och teknik man använder för själva återvinningen. Man kan ju vända det åt ena hållet att all plast är materialåtervinningsbar om den sorteras ut och sen hittar efterfrågan.”

Det uttrycks även att målet om materialåtervinningsbara plastförpackningar inte får nås på bekostnad av ökat matsvinn i SvDH:s färdplan. B1 redogör för gråzonen som kommer behöva finnas för livsmedelsförpackningar i plast under en tid framöver, där viss plast som kanske inte är materialåtervinningsbar måste användas, även efter år 2022. En leverantörsaktör samt B1, B2, H2 och H3 beskriver matsvinn som ett större miljöproblem än plasten i förpackningar. H2 menar att det är en svår avvägning som behöver göras framöver, då materialåtervinningsbarheten i plastförpackningarna önskas tillgodoses samtidigt som det finns mål internt och även inom branschen om minskat matsvinn. F2 lyfter även matsvinnet kontra förpackningens miljöpåverkan. Debatten uttrycks av aktören kunna vara lite ensidig och att aktörerna som placerar en produkt i dagligvaruhandeln inte får glömma att förpackningens primära syfte att skydda dess innehåll.

B1: "Även om man ska sikta mot 100 % materialåtervinning så kommer det fortfarande vara förpackningar under lång tid som kräver en plast som kanske går till förbränning för att det är den plasten som kan skydda maten på rätt sätt."

H3: "Kräver ett livsmedel ett laminat som inte går att återvinna då står det över målet att få den [*plastförpackningen*] materialåtervinningsbar."

4.3 Brist på resurser

Det kan även uttydas finnas brist på resurser i form av kunskap och finansiella medel inom nätverket. Kunskap nämns som en starkt betydelsefull resurs för att målet ska kunna nås av samtliga aktörer. B1, B2 och Å1 beskriver den som bristfällig, vilket menas utgöra en svårighet för att kunna nå dagligvaruhandelns mål. Samtliga aktörer uppger att det bedrivs arbete internt för att öka kunskapen inom materialåtervinning av plast. B1 menar att frågan kring plast är komplex och att kunskapen kring olika plastsorter och förpackningslösningar varierar. Flertalet av deras medlemsföretag uttrycks av branschorganisationen ha bristande kunskap. Medlemsföretagen hos samtliga tre branschorganisationer menar att kunskap inte direkt delas mellan aktörer, vilket grundar sig i att dessa är konkurrenter.

L1: ”Vi försöker skaffa kunskap om vad som händer... och följa utvecklingen vad som händer framåt så vi är uppdaterade.”

L2: ”Det sker inget direkt samarbete, men bevakning av andra *[konkurrerande aktörer]*.”

Två av branschorganisationerna pekar på att de inte sitter på den fördjupade kunskapen som krävs för att rådgöra sina medlemsföretag specifikt kring val av plast som är materialåtervinningsbar. Den tredje branschorganisationen menas ha god kunskap i frågan, vilket även H2 redogör för. I dagsläget uppger samtliga branschorganisationer att en hänvisning görs till Plastkretsen eller FTI om medlemsföretagen har frågor kring lämplig utformning av materialåtervinningsbara plastförpackningar. Enligt L2 är Plastkretsen snarare samarbetsorganisationen än branschorganisationen som utfäst målsättningen. SvDH:s och DLF:s samtliga medlemsföretag nämner att Plastkretsen eller FTI har en rådgivande roll i frågan. B2 lyfter betydelsen av att Plastkretsen förmedlar till medlemsföretagen om en investering görs i ny teknologi som möjliggör materialåtervinning av plastförpackningar i deras anläggning.

B2: ”Plastkretsen har en viktig roll, om det blir en förändring så behöver de vara snabba på att kommunicera det.”

Å1 uppger rådgöra medlemsföretagen men på grund av resursbrist finns inte möjlighet att erbjuda den hjälp som medlemsföretagen efterfrågar. Å1 redogör för en stor frustration hos deras kunder när konkreta råd gällande tillvägagångssätt för att öka materialåtervinningsbarheten av sina plastförpackningar efterfrågas. Å1 beskriver sig som försiktiga i att lova något kring framtida möjligheter för materialåtervinning av plast. Det menas även inte finnas andra aktörer som kan erbjuda tillräckligt god hjälp i frågan. Å1 uttrycker inte vilja agera som en konsultverksamhet. Snarare beskrivs mer samarbete behövas med just

konsultverksamheter och eventuellt arbeta med certifieringar av dessa för att bredda utbudet av potentiella rådgivare.

Å1: ”Vi har ett litet problem, det finns väldigt få aktörer som kanske kan erbjuda lite djupare spetskompetens... i bästa världar vill jag erbjuda hjälp och kompetens till de och sätta en materialspecialist hos de i ett halvår eller något. Det har vi inte riktigt resurser för.”

För att göra det enklare för aktörerna inom dagligvaruhandeln menar Å1 att aktörerna i dagligvaruhandeln och plastindustrin bjuds in till seminarier där olika aktörer från plastförpackningars värdekedja kan mötas. På så vis uppges aktörerna kunna skapa en egen bild av vad som händer och kommer hända inom materialåtervinning av plastförpackningar framöver.

Plastguiden, en manual för hur plastförpackningar bör utformas ur ett återvinningsperspektiv, som tagits fram av Plastkretsen och FTI, beskrivs utgöra ett verktyg av samtliga aktörer. Å1 menar att guidens syfte är att tydliggöra hur aktörer ska kunna ta fram plastförpackningar som går att materialåtervinna och även sortera i Plastkretsens nya anläggning i Motala. B3 uttrycker att med hjälp av manualen anses det inte komplext att avgöra vilken plast som är materialåtervinningsbar eller inte. L2 uppgav att Plastguiden inte behövts användas i större utsträckning. L3 redogör för ett samarbete med en konkurrent till FTI, vilken också beskrivs ha utformat en motsvarande version till Plastguiden. Samtliga tre branschorganisationer pekar på att delägarskapet i Plastkretsen medfört att dessa varit engagerade i att guiden tagits fram. En uppdatering av guiden uppges av Å1 och branschorganisationerna genomföras i takt med förändringar i materialåtervinning av plastförpackningar, exempelvis vid investering av ny teknologi i sorteringsanläggningen, vilket är den teknologi som bestämmer vilken plast som kan materialåtervinnas. F2 menar att guiden är bra men ifrågasätter om aktörer inom dagligvaruhandeln verkligen använder den. F2 efterfrågar tydligare och tuffare krav gällande plastförpackningars utseende för att främja materialåtervinningsbarheten, där återvinningsaktörerna nämns som aktören som potentiellt skulle kunna ställa hårdare krav. Å1 menar att sådana krav inte är uteslutna att införa i framtiden, men att införa ekonomiska sanktioner som redan påbörjats, är att föredra framför förbud mot vissa plasttyper.

Samtliga aktörer berättar även att det finns kurser, projekt samt andra typer av forum och plattformar där kunskap kan och ämnas att samlas in. H2 menar att information även insamlas från andra källor, så som forskningsinstitut. F2 pekar på att andra återvinningssystem i Europa är längre fram i utvecklingen och information från dessa aktörer anses mer tillämplig än den svenska återvinningsföretag har att erbjuda.

H2: ”Man måste liksom ha en egen kompass och sortera bland informationen.”

F2: ”Vi kanske inte riktigt är så bra som vi vill framhålla det med att utveckla och hitta nya vägar.”

F1 menar att det finns gott om forum att tala om och diskutera materialåtervinning av plast. Där menas ofta finnas representation av aktörer från tillverkare till återvinnare. Dock uttrycks det ofta vara samma aktörer som möts och aktörer som hade behövt vara där uteblir.

F1: ”Vi sitter i de här grupperna men det är samma människor och samma grupper. Olika paraplyer men samma grupper.”

F1 vittnar även om bristfällig kunskap och kommunikation internt hos deras kunder. Hållbarhetsavdelningen hos en aktör kan ha satt upp kravställande men sedan inte kommunicerat det vidare ut till övriga avdelningar. H3 ämnar förbättra kommunikationen mellan hållbarhets-, sortiment- och inköpsavdelningar internt för att se till att inköpare väljer plastförpackningar som är materialåtervinningsbara. F2 betonar betydelsen av att tänka på materialåtervinningsbarheten av en plastförpackning tidigare i värdekedjan än vad aktörer upplevs göra idag.

F1: ”Ett jättebra exempel var att [*en aktör i dagligvaruhandeln*] gick ut förra året med att deras krympfilm ska vara gjord av 100 % återvunnet material. Vi säljer krympfilm till dem men enligt den specifikation vi har sätter den krav på 0 % återvunnet material. Detta är ett typiskt exempel.... De [*aktörens hållbarhetsavdelning*] har inte pratat med inköparen. Då får du inte snurr på hjulet.”

Även brist på snabb omställning nämns som en svårighet att målet skulle kunna nås enligt B3. Det beskrivs av L1 och H2 ta tid att genomföra en förändring och även bli dyrt kostnadsmissigt om en förpackningsändring skulle behöva göras. Förändringen kan nämligen kräva införskaffande av en ny teknologi eller maskin. Om det sedan ett halvår senare visar sig att förpackningen som aktören ursprungligen hade går att materialåtervinna menas arbetet och kostnaderna det inneburit varit i onödan.

4.4 Osäker grund

Olika begrepp har synliggjorts användas av olika aktörer i nätverket. I SvDH:s färdplan uttrycks en målsättning om ”materialåtervinningsbara” plastförpackningar och i Plastinitiativet benämns det istället som ”materialutnyttjande” av dagligvaruhandelns plastförpackningar senast år 2022. Plastkretsen och FTI uttrycker i Plastguiden att energiåtervinning inte inkluderas i begreppet ”återvinning”. På så vis brukas tre olika begrepp av nätverkets olika aktörer.

B1 menar att gemensamt med FTI finns en bestämd definition, vilken de kommunicerar ut till sina medlemsföretag. Definitionen av materialåtervinningsbar menas inte vara svårbegriplig enligt B3, då den baseras på rekommendationer från Plastguiden. B2 har utfäst en definition och menar att medlemsföretagen tagit del av den. Samtidigt uppger branschorganisationerna vara ödmjuka för att det är en definition som kommer behöva revideras i takt med teknisk utveckling eller om politiska beslut skulle kunna förändra möjligheterna i vilken plast som är materialåtervinningsbar.

B2: ”Vi bestämmer gemensamt hur vi definierar [*begreppet*].”

B1: ”Vi [*SvDH, DLF, IKEM, FTI, Plastkretsen*] använder oss av lite olika uttryck när vi pratar om återvinningsbar.... Vi vill vara tydliga med vad vi menar.”

H2 och H3 menar att det råder enighet kring definitionen som deras branschorganisation utfärdat. H1 uttrycker att definitionen uppfattas som ”ganska bred”. H2 menar att den utgår från FTI:s möjligheter att materialåtervinna plast. H3 berättar att definitionen skiljer sig från den FTI utfärdat, där FTI inkluderar att det finns en köpare av den materialåtervunna plasten i begreppet materialåtervinningsbar. Det menas branschorganisationens definition inte inkludera utan om en plast rent tekniskt kan sorteras och bli nytt material anses den vara materialåtervinningsbar.

H3: ”Det finns idag många bra plaster som det inte finns köpare till men som vi inte vill gå ifrån för att så fort det kommer köpare så är det en bra plast. Det är bättre att arbeta för att det finns en köpare till materialet än att vi ska gå ifrån ett bättre material till ett sämre för att de [*FTI, Plastkretsen*] har köpare just nu.”

L2 menar att stort fokus läggs internt på att hitta en definition av vad materialåtervinningsbar innebär. Bristen på en given definition beskriver aktören som problematiskt. L3 nämner det varken som enkelt eller svårt att avgöra vad som är materialåtervinningsbart gällande plastförpackningar. L1 uttrycker att det

pågår ett arbete internt om definitionen ska inkludera sorteringsmöjligheter och efterfrågan på återvunnen plast. F1 anser inte att definitionen av återvinningsbart gällande plast är given. F2 menar att olika begrepp används och det beskrivs utgöra ett problem för kommunikationen mellan olika aktörer.

L1: ”Vad är egentligen materialåtervinningsbart. Och den definitionen är ju... hur man gör den.”

F1: ”Problemet är att det inte finns en definition av återvinningsbart. Men sen förra året betyder det att uppeldning är uteslutet. I begreppet återvinningsbart betyder det att återvinna material till något annat än att elda upp det. Direktivet var under utveckling när de sa det här [*när målsättningarna togs fram*]. Jag har träffat dem [*branschorganisationerna*] flera gånger, men det är lätt att säga det när det inte finns definitioner som klargör vad de menar egentligen.”

F2: ”Jag tycker ibland att vi använder oss av olika ord... Kanske gör det för att förvilla folk och det tycker inte jag är rätt. Då tappar man ju trovärdighet. Jag tycker det är besvärande. Det är en trovärdighetsfråga rätt igenom.”

5. Analys och diskussion

Resultaten som presenterades i föregående avsnitt sammanvägs nedan med den teoretiska referensram som redogjordes för i studiens andra avsnitt. Avsnittet är uppdelat enligt teman i enlighet med föregående avsnitt. Avslutningsvis diskuteras studiens resultat och tillämpning utifrån de metodologiska val som gjorts.

5.1 Olika aktörer och relationer

Nätverket som arbetar för att samtliga plastförpackningar i dagligvaruhandeln ska bli materialåtervinningsbara består av olika aktörer; handels- och leverantörsaktörer från dagligvaruhandeln, återvinnare samt tillverkare av plastförpackningar inom plastindustrin. På så vis kan det i enlighet med Edgren & Skärvad (2014) bedömas som potentiellt lovande att målet om materialåtervinningsbara plastförpackningar kan nås då aktörer från olika verksamhetsområden är delaktiga i nätverket. Aktörer från olika delar av plastförpackningars värdekedja inkluderas på så vis i nätverket. Det tolkas på så vis finnas aktörsdiversitet i nätverket (Söderholm et al., 2019).

Nätverket består även av aktörer och relationer mellan aktörer inom samma bransch, nämligen dagligvaruhandeln som står i konkurrerande position gentemot varandra, vilket menas vara ovanligt i ett nätverk enligt Hackney et al. (2008). Resultatet visar även på relationer mellan aktörer från olika led i värdekedjan (Vurro et al., 2009). Relationer mellan aktörerna utgörs främst av kund- eller ägarskapsrelationer, vilka kan tolkas vid vad Provan et al. (2007) benämner som formella relationer. Därtill bekräftar aktörerna i nätverket samarbetsrelationer som grundas på utbyte i form av dialog med andra aktörer. Exempelvis menas det finnas ett utbyte mellan återvinningsaktörer och medlemsföretagen där dessa menas hjälpas åt och informera varandra om önskemål eller förändringar i förutsättningar för materialåtervinning av plastförpackningar. Dessa tolkas som mer informella relationer. Förekomsten av relationer mellan majoriteten av aktörerna tangerar redogörelsen av Provan et al. (2007) som betonar betydelsen av relationer som bidrar till kommunikationsvägar i ett nätverk. Det finns emellertid en avsaknad av relation inom nätverket, mellan förpacknings- och återvinningsaktörer.

Nätverket kan vidare tolkas vid vad Provan & Kenis (2008) benämner som ett målriktat nätverk där branschorganisationerna kommit överens om ett gemensamt mål till år 2022. Branschorganisationerna SvDH och DLF har sedan valt att tillämpa det på olika vis, SvDH genom sin färdplan och DLF genom det frivilliga åtagandet i Plastinitiativet. SvDH:s samtliga medlemsföretag har godkänt målsättningen och även varit delaktiga i framtagandet av den. I jämförelse med SvDH:s fem medlemmar kan det antas föreligga större svårigheter för DLF att utfästa en bindande målsättning för deras drygt 170 medlemmar. De två separata målsättningarna kan dock tolkas som en gemensam målsättning då dessa baseras på en gemensam problematik (Provan & Kenis, 2008), vilken är att materialåtervinningen av plastförpackningar i Sverige är för låg (DLF, 2019; IKEM, 2019; Fossilfritt Sverige, 2018) och att dessa togs fram efter dialog mellan branschorganisationerna. Sannolikt blir det svårt för SvDH:s medlemmar att nå målsättningen om materiaåtervinningsbara plastförpackningar i deras butiker till år 2022 om inte samtliga medlemsföretag i DLF även delar målsättningen. Mot bakgrund av att målsättningarna menas ha överensstämmande mål bör det därför anses problematiskt att endast dryga 30 av 170 medlemmar hos DLF har skrivit under Plastinitiativet i dagsläget. Därtill har den aktuella studien inte påvisat att IKEM:s medlemmar har någon motsvarande målsättning, vilket innebär att det måste säkerställas av dagligvaruhandelns aktörer att dessa arbetar i enlighet mot målsättningarna ändå.

Återvinningsaktörerna Plastkretsen och FTI tydliggörs besitta en central roll i nätverket enligt samtliga intervjuade aktörer, trots att dessa inte initierat någon av målsättningarna. Samtliga aktörer förutom intervjuade förpackningsaktörer uppger att dialog förs med ett eller båda återvinningsaktörerna i syfte att få rådgivning om utformning av plastförpackningar. Grunden till återvinningsaktörernas centralitet är på så vis den kunskap dessa besitter och aktörernas centralitet grundas således på annat än att vara nätverkets primära beslutsfattare, vilket Provan et al. (2007) nämner kunna förekomma inom nätverk. Beslutsfattarna i nätverket utgörs av SvDH och DLF, vilka är aktörerna i nätverket som utfärdat målsättningarna. Emellertid kan återvinningsaktörerna även ses som en form av beslutsfattare i nätverket. Dessa sätter ramarna för handels-, leverantörs- samt förpackningsaktörer gällande vilken plast som är materialåtervinningsbar, då den teknik som finns tillgänglig i sorteringsanläggningen bestämmer vad som är materialåtervinningsbart. Dock ägs Plastkretsen av branschorganisationerna inom dagligvaruhandeln och även indirekt av IKEM som är delägare i PIR, vilka väljer Plastkretsens styrelse. Branschorganisationerna, som nätverkets beslutsfattare, kan på så vis ha påverkan i vad som är materialåtervinningsbar plast i Sverige, då dessa antas bidra till återvinningsaktörernas tillgängliga resurser och är delaktiga i verksamhetens beslutsfattande. Tillgängligheten av dessa resurser diskuteras vidare i avsnitt 5.3 nedan.

5.2 Låg strategisk styrning

Svårigheter för en enskild aktör att lösa ett komplext problem, som en gemensam målsättning ofta grundas på enligt Kaats & Opheij (2014) och Child et al. (2005) bekräftas under intervjuer med samtliga aktörer. Samtliga uppger nämligen att målsättningarna i SvDH:s färdplan samt Plastinitiativet som DLF utfärdat är behövliga för att öka samarbetet mellan aktörer samt att målsättningarna grundas på plastens negativa miljöpåverkan. En enskild aktör anses inte kunna lösa det komplexa problemet, som ökad materialåtervinning av plastförpackningar är, på egen hand.

Om målsättningarna är att nå fullt materialåtervinningsbara plastförpackningar råder det delade meningar om i nätverket. Ett antal aktörer ställer sig optimistiska till att målen nås och ett antal ser det som en uppmuntran till utveckling snarare än nödvändigt att målen nås till år 2022. Aktörer som ställer sig mer ifrågasättande till målsättningarna är förpacknings- samt två av leverantörsaktörerna, det vill säga aktörerna längst bak i värdekedjan. Det kan grundas i att förpackningsaktörerna inte direkt omfattas av dagligvaruhandelns mål, utan involveras baserat på att deras kunder delvis utgörs av aktörer från dagligvaruhandeln. Leverantörsaktörerna skepticism skulle, i enlighet med O'Leary & Bingham (2007), kunna grundas i bristande inkludering av dessa aktörer i branschorganisationens målsättning, då dessa uppger att det inte förekommit några samordnande möten gällande målsättningen.

För att vara ett målriktat nätverk som kräver styrning för att det gemensamma målet ska kunna nås verkar det bedrivas en låg grad av styrning. Styrningens svaga karaktär grundas i att det finns en avsaknad av gemensamma strategier gällande lämpligt tillvägagångssätt för aktörerna att nå målet, vilket Klijn et al. (2010) menar är avgörande för måluppfyllelse inom ett nätverk. Två branschorganisationer ställer dock krav på att deras medlemmar genomför en kartläggning över sina plastförpackningars materialåtervinningsbarhet. Det kan tolkas som ett steg i att ta fram en gemensam strategi, men därefter uppges det vara upp till respektive aktör att avgöra vilket tillvägagångssätt som bör väljas för att uppfylla målet. En branschorganisation ställer även krav på löpande inrapportering av sina medlemmar gällande utvecklingen av plastförpackningars materialåtervinningsbarhet. Därmed tillgodoser en av branschorganisationerna behovet av uppföljning av var aktörs arbete, vilket menas vara en framgångsfaktor enligt Hackney et al. (2008). Emellertid finns inga strategier gällande hur det ska hanteras om en aktör inte uppfyller målen till år 2022, varken hos branschorganisationer eller deras medlemsföretag, vilket kan tolkas som bristande uppföljning som kan hämma att målsättningarna kan nås. Avsaknad av gemensamma strategier gällande tillvägagångssätt och uppföljning skulle även kunna grundas i, som ovan nämnt, att flera aktörer är konkurrenter vilket bidrar till svårigheter att formulera gemensamma strategier enligt Hackney et al. (2008). En annan anledning kan vara att ett antal aktörer inte anser att det primära är att

målen nås till år 2022 utan snarare att målsättningarna driver på utvecklingen av plastförpackningars materialåtervinningsbarhet.

Samtliga aktörer kan i dagsläget utforma egna strategier gällande tillvägagångssättet hur målsättningarna ska nås. Det skulle kunna medföra att strategier åtskiljs från aktör till aktör, Då flera aktörer inte nämner det som givet hur vilken eller vilka strategier som bör användas för att nå målen tolkas det som Klijn & Koppenjan (2004) benämner som strategisk osäkerhet vara närvarande inom nätverket. Intervjuade medlemsföretag hos branschorganisationerna redogör för att dessa även bevakar varandras agerande i frågan om materialåtervinningsbara plastförpackningar, vilket bidrar till att fler möjliga strategier blir synliga. Det kan orsaka ytterligare osäkerhet i avgörandet hos den enskilda aktören vilken eller vilka strategier som bör tillämpas.

En annan strategisk osäkerhet synliggörs även råda hos ett antal aktörer gällande matsvinn kontra byte av plasttyp som kan göra en plastförpackning materialåtervinningsbar. I SvDH:s färdplan nämns att målet om materialåtervinningsbara plastförpackningar inte får nås på bekostnad av ökat matsvinn (Fossilfritt Sverige, 2018). På så vis tolkas målet om materialåtervinningsbara plastförpackningar inte vara primärt i syfte att reducera branschens miljöpåverkan. Plastförpackningar med dess fördelaktiga egenskaper menas förlänga livsmedels hållbarhet (Schmidt Rivera et al., 2018). Eventuellt skulle materialåtervinningsbar plast kunna ha en annan karaktär på bekostnad av att livsmedels hållbarhet förkortas och matsvinnet ökar. Det nämns av ett antal aktörer i den aktuella studiens intervjuer, då eftersom matsvinn anses vara ett större miljöproblem skulle det vara en anledning till att inte utforma en plastförpackning som materialåtervinningsbar. Avvägningen mellan dessa miljöproblem, det vill säga plastförpackningars kontra matsvinnets miljöpåverkan, nämns av ett antal intervjuade aktörer vara svår. På så vis föreligger potentiella dilemman för nätverkets aktörer där en helhetsbedömning av miljöpåverkan av ett livsmedel och dess förpackning behövs göras. Dock är förpackningen med stor sannolikhet inte den enda eller största orsaken till ökat matsvinn i dagligvaruhandeln. En materialåtervinningsbar plastförpackning reducerar miljöpåverkan i andra led, till exempel i tillverkning och omhändertagande, som kan ha betydelse på den totala miljöpåverkan. Det kan på så vis ifrågasättas om risken för ökat matsvinn är en tillräcklig anledning att inte utforma en plastförpackning som materialåtervinningsbar.

Fler avvägningar som kan bidra till strategisk osäkerhet antas behöva göras, då SvDH har två målsättningar i sin färdplan, vilket nämns i den aktuella studiens inledande kapitel. Dels ett mål som berör materialåtervinningsbarhet men även ett som uttrycker att år 2030 ska samtliga plastförpackningar vara tillverkade av förnybar eller återvunnen plast (Fossilfritt Sverige, 2018). Då en materialåtervinningsbar plastförpackning inte nödvändigtvis är tillverkad av förnybar eller återvunnen plast kan resurser som läggs på att utforma en materialåtervinningsbar plastförpackning i dagsläget vara i onödan då den

eventuellt inte uppfyller branschens andra mål till år 2030. Om materialåtervinningsbar eller återvunnen och förnybar plastråvara är att föredra är inte givet. Sannolikt föredras det alternativ som bidrar till lägst miljöpåverkan men finns inga strategier som klargör det riskerar detta utgöra ytterligare ett dilemma som nätverkets aktörer måste hantera.

Efterfrågan på återvunnen plast är emellertid låg i dagsläget och arbete menas bedrivas för att öka den. Sannolikt behövs ekonomiska incitament införas från politiskt håll för att användningen av återvunnen plast ska främjas i tillräckligt stor utsträckning. Brister i kvalitet på återvunnen svensk plast nämns dock som en anledning till att förpackningstillverkare inte köper den. Om materialåtervinningsbar plast inte har någon köpare kan den antas gå till förbränning. Då sluts inte cirkeln i det cirkulära plastanvändande som önskas uppnås. Om inte plastförpackningar som kan materialåtervinnas faktiskt gör det utan går till förbränning och energiåtervinning kan det anses inte spela någon roll om en plastförpackning utformas som materialåtervinningsbar. Därtill uppnås inte den cirkulära användningen av plastförpackningar som dagligvaruhandeln vill åstadkomma och plastens miljöpåverkan reduceras därmed inte. Målsättningarna ställer på så vis krav på teknisk utveckling, alternativt att hårdare kravställningar införs som tydliggör vilka plaster som får eller inte får användas i förpackningar i förhållande till tillgänglig teknik hos återvinningsaktörerna. Eventuellt skulle hårdare kravställningar kunna införas av återvinningsaktörerna, med påverkan från deras ägare branschorganisationerna som ämnar nå målsättningarna. En förpackningsleverantör som intervjuades var positiv till hårdare kravställningar och återvinningsaktören menade att det inte är uteslutet att det införs. För nationella aktörer kan det dock innebära svårigheter att ställa sådana krav, då styrning i frågan även bedrivs på EU-nivå, exempelvis genom den antagna plaststrategin som arbetar på att ta fram tydligare strategier gällande plast och arbetar för en harmonisering mellan europeiska återvinningssystem (Europeiska Kommissionen, 2018). Regler och rekommendationer för återvinning av plast kan på så vis antas ändras framöver vilket kan vara en anledning till att tuffare krav inte vågar eller önskas ställas i dagsläget.

5.3 Brist på resurser

En tydlig svårighet som beskrivs av aktörer är brist på resurser. Det motsäger kravet på tillräckliga resurser i ett nätverk för att det gemensamma målet ska kunna nås, som Provan & Kenis (2008) redogör för. Då det finns en bredd av aktörer i nätverket finns olika slags kunskap. Det tangerar Gargiulo & Benassis (2000) resonemang kring betydelsen av diversifierade aktörer i ett nätverk. Kunskap nämns som en betydelsefull resurs av samtliga respondenter och samtliga arbetar med att utöka sina kunskaper. Bristande kunskap nämns dock som en svårighet av samtliga aktörer, vilket kan tyda på att det råder bärande osäkerhet i nätverket (Klijn & Koppenjan, 2004). Kunskapen beskrivs som bristfällig både internt hos den enskilda aktören och även hos andra aktörer, exempelvis menar en av branschorganisationerna att så är fallet för deras medlemsföretag. Förpackningsaktörer som säljer plastförpackningar till dagligvaruhandeln redogör även för avsaknaden av kunskap och även bristfällig intern kommunikation hos deras kunder gällande materialåtervinningsbar plast. En handelsaktör nämner även att kommunikation mellan aktörens olika avdelningar måste tillgodoses för att andelen materialåtervinningsbara plastförpackningar ska kunna öka. En bärande osäkerhet kan därmed även tolkas råda internt hos den enskilda aktören.

Kunskap uppges inte direkt delas mellan branschorganisationernas medlemsföretag, vilket inte är i enlighet med Provan & Kenis (2008) resonemang kring kunskapsdelning som en fördel i ett nätverk med ett gemensamt mål. Aktörerna som intervjuats i den aktuella studien menar att det grundas i att flera av dessa är konkurrenter, vilket bekräftar att delgivandet av interna kunskaper sällan sker mellan konkurrenter i ett nätverk (Hackney et al., 2008). För det krävs att tillit (Ysa et al., 2014) byggs upp, vilket kan vara tidskrävande. Således skulle det i takt med att samarbetet i frågan fortskrider fram till år 2022 kunna byggas tillit mellan nätverkets konkurrerande aktörer som kunnat medföra förmedling av kunskap i större utsträckning. Gällande den aktuella studiens nätverk är det dock sannolikt en konkurrensfördel att ta fram en materialåtervinningsbar plastförpackning med tanke på allmänhetens kravställningar på att aktörer tar ansvar för uppmärksammade problem, som Kraats (1998) redogör för. Sannolikt ställer allmänheten krav och kommer ställa krav i högre grad på att plast används på ett sätt som bidrar till att materialets negativa miljöpåverkan reduceras. Att en materialåtervinningsbar plastförpackning utgör en konkurrensfördel är sannolikt en anledning till att kunskap inte delas mellan konkurrerande aktörer och sannolikt kan ökad tillit mellan nätverkets aktörer inte kan åtgärda det.

Majoriteten aktörer uppger att återvinningsaktörerna FTI och Plastkretsen är rådgivande aktörer i frågan om materialåtervinningsbar plast. På grund av branschorganisationernas ägarskap i Plastkretsen kan det tolkas som att aktörerna som initierat målsättningarna tillgodosett att resurser i form av kunskap finns tillgänglig inom nätverket (Provan & Kenis, 2008). Branschorganisationerna

hänvisar sina medlemsföretag till återvinningsaktörerna samtidigt som det uppfattas finnas en bärande osäkerhet råda även hos återvinningsaktörer. Den intervjuade återvinningsaktören uppger att dessa är försiktiga att lova något om framtida möjliga framsteg i materialåtervinning av plast. Det kan grundas i att återvinningsaktören uppger att dessa saknar tillräckliga finansiella resurser för att vara behjälpliga och rådgivande till samtliga aktörer som efterfrågar deras hjälp. Det finns på så vis en brist på finansiella resurser i nätverket, vilket Garigulo & Benassi (2000) beskriver som ofördelaktigt för nätverkets prestation. Bristen på kunskap hos nätverkets samtliga aktörer kan därmed tolkas inte kunna åtgärdas på grund av bristande finansiella resurser hos återvinningsaktören.

Den vägledande informationen för samtliga medlemsföretag i Plastguiden, som återvinningsaktörerna tagit fram, menas uppdateras årligen i takt med investering i ny teknologi eller annan kunskap som återvinningsaktörerna tar del av. I föregående avsnitt nämndes att med tanke på ägarskapsrelationer mellan branschorganisationer och återvinningsaktörer kan det tolkas som att branschorganisationerna i dagligvaruhandeln och plastindustrin är delaktiga i beslutet vad som är materialåtervinningsbar plast. Finns inte tillräckliga finansiella medel hos Plastkretsen kan en investering i ny och avancerad teknik antas inte kunna göras och det påverkar därmed vilken plast som är materialåtervinningsbar. Det uppges även av en branschorganisation vara återvinningsaktörers roll att hitta köpare till materialåtervunnen plast, vilket i föregående avsnitt nämndes som betydelsefullt för att åstadkomma en cirkulär användning av plast. Då återvinningsaktören i dagsläget uppger ha bristande finansiella resurser gällande att tillgodose sin rådgivande funktion innebär det att ytterligare finansiella resurser krävs om dessa även ska hitta potentiella köpare av materialåtervunnen plast som dess ägare behöver tillgodose. Alternativt behöver nätverkets aktörer samarbeta i större utsträckning för att hitta köpare till den materialåtervunna plasten.

Samtliga aktörer deltar i olika typer av forum och utbildningar gällande materialåtervinning av plast. Vidare menar en av leverantörsaktörerna att dessa samarbetar med en annan svensk återvinningsaktör i frågan. En förpackningsaktör berättar att samarbete bedrivs i större utsträckning med internationella återvinningsaktörer. Även en handelsaktör nämner att antalet kunskapskällor är många och att aktören måste använda sig av en kompass och välja bland tillgänglig kunskap. Det tolkas på så vis kunna innebära svårigheter för handels-, leverantörs- och förpackningsaktörer, som måste ändra sina plastförpackningar, vilken kunskap som bör tas hänsyn till och vilken som bör bortses från. Det går i linje med Klijn & Koppenjan (2004) redogörelse kring att insamling av mer kunskap inte är tillräckligt för att reducera bärande osäkerhet, utan aktörer inom ett nätverk måste ges instruktioner hur kunskapen ska tolkas och användas. Trots att tydlig information uppges finnas i Plastguiden upplevs det ändå svårt för flertalet aktörer att veta hur de bör agera och tänka kring materialåtervinningsbarhet av plast i sina förpackningar. Även om informationen i

Plastguiden är den som branschorganisationerna ämnar få sina medlemmar att ta hänsyn till vänder sig medlemsföretagen ändå till andra aktörer. På så vis kan det tydas finnas bristfällig kommunikation från de styrande aktörerna i nätverket att det är dessa rekommendationer som gäller. Alternativt är att dessa rekommendationer inte upplevs tillräckligt tydliga. Det kan även förmodas grundas i att flera aktörer inte enbart producerar plastförpackningar för att säljas i Sverige, utan även i andra länder. Då regler och möjligheter för materialåtervinning av plastförpackningar ser olika ut i olika länder (Europeiska Kommissionen, 2018) kan det riskera ge upphov till bärande osäkerhet. Den osäkerheten kan dock menas vara svår för nätverket att bekämpa då den snarare kräver att politiska beslut fattas, vilket även indikerades i föregående avsnitt.

Tydligare rekommendationer kan dock även anses behövas utifrån att tre aktörer beskriver att det är tidsmässigt krävande att genomföra en förpackningsändring. Det innebär även stora kostnader. Även om återvinningsaktörer är snabba på att meddela handels- och leverantörsaktörer om investeringar i ny teknologi, som en branschorganisation menar är återvinningsaktörers ansvar, kan det tolkas vara svårt för handels-, leverantörs- och förpackningsaktörer att genomföra en snabb omställning.

5.4 Osäker grund

Användandet av olika begrepp och åtskilda definitioner utgör en ytterligare osäkerhet inom nätverket, vilket kan liknas vid vad Klijn & Koppenjan (2004) benämner som institutionell osäkerhet. Två av branschorganisationerna menar att olika aktörer använder sig av olika begrepp men att betydelsen är överensstämmande – att en förbrukad plastförpackning ska kunna omvandlas till en ny plastprodukt. Branschorganisationerna har ämnat att skapa en tydlig definition av vad deras respektive mål innebär, vilket beskrivs som fördelaktigt enligt Winkler (2006). Emellertid uppger två leverantörsaktörer att dessa arbetar internt med att ta fram en definition av vad som är en materialåtervinningsbar plastförpackning. Det tolkas även finnas åtskilda meningar om definitionen hos handelsaktörerna, då den beskrivs som antingen överensstämmande med FTI, inte överensstämmande med FTI eller som en bred definition av de olika handelsaktörerna. Således bör inte definitionen, oavsett vilket begrepp som används, anses vara vedertagen.

Branschorganisationernas medlemmar; handels-, leverantörs- och förpackningsaktörer, har en kontinuerlig dialog med varandra då dessa säljer och köper dagligvaror och förpackningar av varandra. Används olika begrepp eller samma begrepp men med åtskilda definitioner så kan det försvåra kommunikationen och tydligheten av vad en annan aktör menar. Då SvDH:s och DLF:s två målsättningar använder olika begrepp kan det enligt Klijn & Koppenjan (2004) kunna riskera bidra till missförstånd mellan olika aktörer i nätverket. Finns inte en given definition kan det på så vis även riskera att diversifierade uppfattningar om lösningar på problemet som målsättningarna grundas på, enligt Söderholm et al. (2019). Båda förpackningsaktörer som intervjuats i den aktuella studien menar att dessa upplever det som problematiskt att olika begrepp används. Då dessa har en nyckelroll i att nå dagligvaruhandelns mål som tillverkare av plastförpackningar så bör problematiken som åtskilda begrepp och definitioner orsakar uppmärksammas.

Emellertid föreligger en medvetenhet hos branschorganisationerna gällande möjliga revideringar av begreppen fram till år 2022. Det tolkas således finnas en medvetenhet om osäkerheten, som Klijn & Koppenjan (2004) menar är betydelsefullt, och att den ämnas hanteras genom att ändra definitionen kontinuerligt i takt med teknisk eller politisk utveckling. Samtidigt kan det tyckas förvånande att branschorganisationerna som utfärdat de två målsättningarna, som i grund och botten menas grundas på ett gemensamt mål och vilja, inte sett till att dessa använder ett enhälligt begrepp. Därtill har branschorganisationerna direkt eller indirekt ägarskap i två återvinningsaktörers verksamhet, vilket även gör det förvånande att dessa inte har varken ett enhälligt begrepp eller en överensstämmande definition av vad materialåtervinningsbar plast innefattar.

5.5 Metoddiskussion

Resultatet av den aktuella studien ger inte en heltäckande bild över nätverket. Fler typer av aktörer har tydliggjorts tillhöra nätverket, men den aktuella studien har inte haft möjlighet att inkludera dessa. Exempelvis har politiska aktörer bortsetts från i den aktuella studien. Studiens intervjuer har även tydliggjort att det finns fler aktörer som skulle kunnat involverats. Konsultaktörer har nämnts som betydelsefulla av ett antal intervjuade aktörer, nationella och internationella forskningsinstitut som håller i utbildningar samt finns även andra återvinningsaktörer i Sverige.

Kvalitativa intervjuer är, som tidigare nämnts i studiens tredje avsnitt, tidskrävande att genomföra. Därmed har endast ett antal aktörer kunnat inkluderas i den aktuella studien, vilket bör anse begränsa studiens generaliserbarhet för hela nätverkets relationer, syn på arbetet och styrning samt svårigheter att nå det gemensamma målet. Snarare bör studiens resultat anse ge indikationer på hur nätverkets aktörer ser på det gemensamma målet.

Den aktuella studien har utifrån nätverksteori lyft ett antal svårigheter som finns inom det studerade nätverket i relation till det gemensamma målet. Dessa problem menas dock inte vara heltäckande, utan sannolikt finns andra problematiska aspekter som hade kunnat synliggöras genom att andra typer av frågor ställts. Ett antal aktörer menade nämligen att studiens fråga gällande svårigheter var svår att svara på under intervjuerna. Potentiellt hade en eller flera direkta frågor gällande svårigheter kunnat ställas istället, eventuellt genom att dela upp frågan i två och fråga efter svårigheter för den enskilda aktören samt i en annan fråga svårigheter gällande hela nätverket. Respondenternas svar på frågan varierade nämligen i stor utsträckning om det gällde för den enskilda aktören, för nätverket eller för materialåtervinning av plastförpackningar i Sverige eller Europa överlag.

Då den aktuella studien utgick från målsättningen som utfärdats av SvDH om materialåtervinningsbara plastförpackningar så har begreppet materialåtervinningsbar använts vid samtliga genomförda intervjuer. Formuleringen av intervjufrågor utifrån detta begrepp kan på så vis ha påverkat aktörerna att använda materialåtervinningsbar som begrepp istället för materialutnyttjande eller återvinningsbar. Eventuellt finns även andra begrepp som inte framkommit i denna studie.

6. Slutsats

Med anledning av plastanvändningens negativa miljöpåverkan gällande förpackningar och dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar år 2022 har nätverket, dess aktörer och arbetet mot det gemensamma målet studerats. Genomförda kvalitativa intervjuer har bidragit till en djupare insyn gällande vilka aktörer och relationer nätverket består av, hur dessa styr och arbetar samt svårigheter i att nå målet. Det har även väckt tankar gällande vidare studier och även gett implikationer hur arbetet inom nätverket skulle kunna utvecklas. Dessa redogörs för sist i detta avsnitt.

Efter genomförd kartläggning och intervjuer med aktörer i nätverket kan studiens frågeställning anses kunna besvaras.

- *Vilka aktörer och relationer består nätverket i arbetet mot dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar år 2022 av?*
- *Hur styr och arbetar nätverkets aktörer för att nå dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar år 2022?*
- *Vilka svårigheter att nå dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar år 2022 finns enligt nätverkets aktörer?*

Dagligvaruhandelns mål om materialåtervinningsbara plastförpackningar synliggjordes bestå av två målsättningar för olika typer av aktörer i dagligvaruhandeln. Målsättningarna menas dock grundas på ett gemensamt mål och vilja inom dagligvaruhandeln. Nätverket består utöver aktörer verksamma inom branschen även från andra led i plastförpackningars värdekedja. Flera aktörer i nätverket är konkurrenter, vilket bidrar till svårigheter att bedriva ett gemensamt arbete där strategier och resurser kan delas. Det strategiska arbetet är huvudsakligen internt där samtliga aktörer utvecklar egna strategier gällande tillvägagångssätt. Styrning bedrivs i låg utsträckning inom nätverket då det inte finns gemensamma strategier eller uttalade konsekvenser för aktörer som inte uppfyller målet till år 2022.

Svårigheter i att dagligvaruhandelns plastförpackningar blir materialåtervinningsbara är flera enligt intervjuade aktörer. Dels på grund av osäkerhet i vilket tillvägagångssätt som ska väljas. Finansiella resurser saknas hos intervjuad återvinningsaktör för att vara den rådgivande funktionen till branschorganisationernas medlemsföretag. Den bristande kunskapen, som nämns som en svårighet i att målet kan nås, inom nätverket kan på så vis härledas till bristande finansiella resurser. Därtill används olika begrepp inom nätverket för materialåtervinningsbar, vilket försvårar kommunikationen mellan nätverkets olika aktörer.

Ovan nämnda svårigheter kan bidra till att dagligvaruhandelns gemensamma mål blir ett rörligt och rörligt mål för aktörer i nätverket. Det röriga grundas på att det inte finns ett givet tillvägagångssätt. Målets rörliga karaktär baseras på att definitioner av målet måste ändras kontinuerligt i takt med teknisk utveckling eller att politiska beslut fattas som främjar materialåtervinningsbarhet och materialåtervinning av plastförpackningar.

Dagligvaruhandelns mål har tagits fram utifrån politiska beslut och om fler sådana beslut kan fattas i kombination med att samarbetet mellan nätverkets aktörer utvecklas kan det bidra till att branschens mål nås och plastförpackningars miljöpåverkan kan reduceras.

6.1 Implikationer och vidare forskning

Dagligvaruhandelns mål tolkas efter genomförd studie snarare syfta till att uppmärksamma problematiken samt driva på teknisk utveckling och politiska beslut, snarare än att det primära är att det nås till år 2022. Målsättningarna kan dock bedömas som fördelaktiga, då ökad materialåtervinning av plast lyfts vara svårt för en enskild aktör att nå på egen hand. Sannolikt har branschens mål större potential att nås om samarbete drivs och fortsätter utvecklas mellan inblandade aktörer i nätverket. Om målet även driver på politiker att fatta beslut som främjar materialåtervinning av plast kommer sannolikt potentialen för måluppfyllelse att öka.

Utan förståelse mellan förpackningstillverkare, leverantörsaktörer som levererar dagligvaror och handelsaktörer som säljer dagligvaror i sina butiker bör det emellertid anses svårt att nå dagligvaruhandelns mål, oavsett tidsram. För att tydliggöra det gemensamma målet skulle det vara fördelaktigt med ett enhälligt begrepp med en given definition av materialåtervinningsbar plast. Det skulle sannolikt förenkla kommunikationen mellan aktörer från olika led i värdekedjan. Därtill skulle innebörden av målsättningarna potentiellt tydliggöras och kunna bidra till att medlemsföretagen får enklare att formulera interna strategier.

Med tanke på miljöpåverkan är det enligt intervjuade aktörer inte optimalt att samtliga plastförpackningar blir materialåtervinningsbara. Ett antal intervjuade aktörer i den aktuella studien nämner svårigheter i att utforma livsmedelsförpackningar i plast som materialåtervinningsbara. Potentiellt skulle strategier kunna tas fram gällande vilka plastförpackningar som, med hänsyn till miljöpåverkan, är optimala att utforma som materialåtervinningsbara. Med tanke på lagstiftning och tekniska barriärer för livsmedelsförpackningar som gör det svårt att utforma en plastförpackning för livsmedel som materialåtervinningsbar samt att använda återvunnen råvara, vilket nämnts under ett antal av den aktuella studiens intervjuer, kanske det är andra produktgrupper vars plastförpackningar inledningsvis kan utformas som materialåtervinningsbara. På så vis hade ett cirkulärt flöde kunnat byggas upp för dessa som sedan hade kunnat utvidgas till alla typer av plastförpackningar i takt med ändrad lagstiftning och teknisk utveckling. I en framtida studie hade det på så vis varit intressant att studera potentialen för ett sådant system och vilken eller vilka av dagligvaruhandelns plastförpackningar som initialt hade kunnat användas för att skapa ett sådant cirkulärt flöde.

Under studiens gång har det uppmärksammats utgöra ett hinder för ökad materialåtervinning av plastförpackningar att aktörer som producerar produkter till dagligvaruhandeln även säljer dessa till andra europeiska länder. Inte sällan åtskiljs regler och möjligheter för materialåtervinning av plastförpackningar mellan dessa länder. Med tanke på det hade det varit intressant att i en framtida studie kartlägga olika länders regler och möjligheter i materialåtervinning av plastförpackningar. På så vis hade barriärer för aktörer, som skillnader mellan dessa system orsakar, kunnat synliggöras. Det hade även kunnat ge en överblick hur möjlig en harmonisering av dessa olika system är.

Tack

Först och främst riktas ett stort tack till min interna handledare Fredric Bauer och även mina externa handledare Xue Kullenius och Madeleine Brask. Era tankar och synpunkter har varit otroligt givande och vägledande under uppsatsens gång.

Ett stort tack riktas även till er som ställt upp på intervjuer. Utan ert deltagande hade den här uppsatsen inte kunnat genomföras.

Referenser

- Andersen, I. (1998). *Den uppenbara verkligheten: Val av samhällsvetenskaplig metod*. (1. uppl.). Lund: Studentlitteratur.
- Barlow, C.Y. & Morgan, D.C. (2013). Polymer film packaging for food: An environmental assessment. *Resources, Conservation & Recycling*, 78, 74-80. doi: 10.1016/j.resconrec.2013.07.003
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. (2. uppl.). Malmö: Liber.
- Child, Faulkner & Tallman. (2005). *Cooperative Strategy: Managing Alliances, Networks and Joint Ventures* [Elektronisk resurs]. New York: Oxford University Press.
- DLF. (2019a). *Om DLF*. Hämtad 2019-02-26 från <https://www.dlf.se/om-dlf/>
- DLF. (2019b). *Plastinitiativet 2022*. Hämtad 2019-02-28 från <https://www.dlf.se/plastinitiativet-2022/>
- Edgren, J. & Skäravad, P.-H. (2014). *Nätverksorganisationer*. (2. uppl.). Stockholm: Liber.
- Ellen MacArthur Foundation. (2018). *The New Plastics Economy*. Cowes: Ellen MacArthur Foundation.
- Esaiasson, P., Gilljam, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2012). *Metodpraktikan: konsten att studera samhälle, individ och marknad*. (4 uppl.). Stockholm: Norstedts Juridik.
- Europaparlamentets och rådets direktiv 94/62/EG av den 20 december 1994 om förpackningar och förpackningsavfall. *Europeiska Unionens officiella tidning*, L 365, 266-279. Hämtad från <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:31994L0062&from=SV>
- Europeiska Kommissionen. (2018). *A European Strategy for Plastics in a Circular Economy*. Bryssel: Europeiska Kommissionen.
- Fossilfritt Sverige. (2018). *Färdplan för fossilfri konkurrenskraft – dagligvaruhandeln*. Stockholm: Svensk Dagligvaruhandel.
- FTI. (2019a). *Plastkretsen*. Hämtad 2019-03-01 från <https://www.ftiab.se/217.html>
- FTI. (2019b). *Producentansvaret*. Hämtad 2019-05-23 från <https://www.ftiab.se/712.html>
- Garigulo, M. & Benassi, M. (2000). Trapped in your own net? Network cohesion, structural holes and the adaptation of social capital. *Organization Science*, 11(2), 183-196. doi: 10.1287/orsc.11.2.183.12514
- Hackney, R., Desouza, K.C. & Irani, Z. (2008). Constructing and Sustaining Competitive Interorganizational Knowledge Networks: An Analysis of Managerial Web-Based Facilitation. *Information Systems Management*, 25(4), 356-363. doi: 10.1080/10580530802384654

- Harland, C.M. (1996). Supply Chain Management: Relationships, Chains and Networks. *British Journal of Management*, 1(7), 63-80. doi: 10.1111/j.1467-8551.1996.tb00148.x
- IPCC. (2014). *Climate Change 2014: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. New York: Cambridge University Press.
- Johannessen, A & Tufte, P.A. (2003). *Introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. (1. uppl.). Malmö: Liber.
- Kaats, E. & Opheij, W. (2014). *Creating Conditions for Promising Collaboration – Alliances, Networks, Chains, Strategic Partnerships* [Elektronisk resurs]. London: Springer.
- Klijn, E.-H. & Koppenjan, J. (2004). *Managing Uncertainties in Networks* [Elektronisk resurs]. New York: Routledge.
- Klijn, E.-H., Steijn, A.J. & Edelenbos, J. (2010). The Impact of Network Management Strategies on the Outcomes in Governance Networks. *Public Administration*, 88(4), 1063-1082. doi: 10.1111/j.1467-9299.2010.01826.x
- Kraatz, M.S. (1998). Learning by Association? Interorganizational Networks and Adaptation to Environmental Change. *The Academy of Management Journal*, 41(6), 621-643. doi: 10.2307/256961
- PlasticsEurope. (2018). *Plastics – The Facts 2018*. Bryssel: PlasticsEurope.
- O’Leary, R., & Bingham, L. B. (2007). Conclusion: Conflict and collaboration in networks. *International Public Management Journal*, 10, 103-109. doi: 10.1080/10967490601185799.
- Provan, K.G., Fish, A. & Sydow, J. (2007). Interorganizational Networks at the Network Level: A Review of the Empirical Literature on Whole Networks. *Journal of Management*, 33(3), 479-516. doi: 10.1177/0149206307302554
- Provan, K.G. & Kenis, P. (2008). Modes of Network Governance: Structure, Management, and Effectiveness. *Journal of Public Administration Research and Theory*. 18(2), 229-252. doi: 10.1093/jopart/mum015
- Ragaert, K., Delva, L. & Van Geem, K. (2017). *Mechanical and chemical recycling of solid plastic waste*. *Waste Management*, 69, 24-58. doi: 10.1016/j.wasman.2017.07.0444
- Schmidt Rivera, X.C., Leadley, C., Potter, L. & Azapagic, A. (2018). Aiding the Design of Innovative and Sustainable Food Packaging: Integrating Techno-Environmental and Circular Economy Criteria. *Energy Procedia*, 161, 190-197. doi: 10.1016/j.egypro.2019.02.081
- SOU 2018:84. *Det går om vi vill: Förslag till en hållbar plastanvändning*. Stockholm: Norstedts Juridik AB.
- Stenmarck, Å., Belleza, E., Fråne, A., Johannesson, C., Sanctuary, M., Strömberg, E. & Welling, S. (2018). *Ökad plaståtervinning – potential för utvalda produktgrupper*. Stockholm: Naturvårdsverket.
- Svensk Dagligvaruhandel. (2019). *Om oss*. Hämtad 2019-02-26 från <https://www.svenskdagligvaruhandel.se/om-oss/>
- Söderholm, P., Hellsmark, H., Frishammar, J., Hansson, J. Mossberg, J. & Sandström, A. (2019). Technological development for sustainability: The role of network

- management in the innovation policy mix. *Technological Forecasting & Social Change*, 138, 309-323. doi: 10.1016/j.techfore.2018.10.010
- UNEP. (2018). *Single-use plastics – A Roadmap for Sustainability*. Nairobi: United Nations Environment Programme.
- Vurro, C., Russo, A. & Perrini, F. (2009). Shaping Sustainable Value Chains: Network Determinants of Supply Chain Governance Models. *Journal of Business Ethics*, 90, 607-621.
- Winkler, I. (2006). Network Governance Between Individual and Collective Goals: Qualitative Evidence from Six Networks. *Journal of Leadership & Organizational Studies.*, 12(3), 119-134. doi: 10.1177/107179190601200308
- Ysa, T., Sierra, V. & Esteve, M. (2014). DETERMINANTS OF NETWORK OUTCOMES: THE IMPACT OF MANAGEMENT STRATEGIES. *Public Administration*, 92(3), 636-655. doi: 10.1111/padm.12076

Bilaga 1

Intervjuer

Leverantörsaktör 1, intervju 18:e mars
Återvinningsföretag 1, telefonintervju 19:e mars
Branschorganisation 1, intervju 22:a mars
Branschorganisation 2, intervju 25:e mars
Handelsaktör 1, intervju 26:e mars
Leverantörsaktör 2, intervju 1:a april
Branschorganisation 3, telefonintervju 3:e april
Förpackningstillverkare 1, telefonintervju 3:e april
Leverantörsaktör 3, telefonintervju 8:e april
Handelsaktör 2, telefonintervju 10:e april
Handelsaktör 3, telefonintervju 2:a maj
Förpackningstillverkare 2, telefonintervju, 6:e maj

Bilaga 2

Intervjuguide

Inledning

1. Vad är din roll i företaget?
2. Vad gör frågan om materialåtervinningsbara plastförpackningar i dagligvaruhandeln viktig?
3. Hur behöver plastförpackningarna i dagligvaruhandeln åtgärdas?

Nätverket och relationer

4. Vilka samarbetar ni med för att nå dagligvaruhandelns mål?

Arbete och styrning

5. Hur arbetar ni gemensamt med de för att nå målet?
6. Vilken/vilka aktör/aktörer är drivande?
7. Vad är ert ansvar i att målet nås?
8. Vad är andras ansvar i målet/Vilka krav ställer ni på de?
9. Hur arbetar ni internt för att nå målet?

Svårigheter

10. Vilka svårigheter finns för att målet nås till år 2022?

Avslutning

11. Något du vill lägga till?